7.8.104

Digitized by Google

Digitized by Google

ENCHIRIDION
IURIS
UTRIUSQUE:
SEU
DEFINITIONES,
DISTINCTIONES,
ET QUÆSTIONES
CLARE ET BREVITER DEFINITÆ
IURIS CANONICI
ET CIVILIS
Synopſi bifaria, & in priore quidem omnes
DECRETALIUM,
Auth. BARTHOL. à CARTHAGENA;
In poſteriore verò omnes
INSTITUTIONUM
IMPERIALIUM.
Authore B. S.
Libros ac Titulos breviter ac perſpicuè explanantes ac enucleantes.

FRANCOFURTI AD *MOENUM.*
APUD JOAN. FRID. FLEISCHERUM,
ANNO MDCCLXI.

Digitized by Google

Digitized by Google

SYNOPSIS PRIOR
IURIS CANONICI,
SEU
Definitionum, Diſtinctionum, & Quæſtionum, omnes Decretalium Libros & Titulos juxta ſeriem illorum breviter ac preſpicuè enucleantium.
ET
A BARTHOL. à CARTHAGENA congeſtarum
LIBER PRIMUS.

Quid eſt Jus Canonicum?

QUod conſtat Decretis Pontificum, Statutis Conciliorum tam generalium, quam provincialium, regulis SS. Patrum.

Unde dictum eſt Canonicum?

A verbo Græco *canon*, quod latinè regula nuncupatur, eò quod normam rectè vivendi præbeat, & quod diſtortum pravumque eſt, corrigat: ut hominem ad cœleſtem beatitudinem perducat.

Quæ ſunt partes Juris Canonici?

Hæ: Decretum, Decretales, Sextus Decretalium, Clementinæ, & Extravagantes, tum Joannis 22. tum communes.

Decretum à quo & unde collectum?

Collectum eſt à Gratiano ex variis ſacræ Scripturæ locis, SS. Patrum ſententiis, ſummorum Pontificum Epiſtolis & Conciliis. Decreti tres ſunt partes. Prima continet diſtinctiones 101. Secunda complectitur cauſas 36. cui inſertus eſt tractatus de pœnitentia. Tertia materiam conſecrationis quinque diſtinctionibus declarat.

Decretales à quo & unde collectæ?

A Gregorio IX. ſummo Pontifice ex ſummorum Pontificum epiſtolis, conſtitutionibus ac conciliis. Decretales conſtant 5. libris, in quibus iſte ordo verſatur, ut primo libro agatur de perſonis. 2. De ordine judiciorum. 3. De rebus. 4. De ſponſalibus & matrimonio. 5. De criminibus, quod etiam hic verſus ſignificat; Judex, Judicium, Clerus, Sponſalia, Crimen.

Sextus Decretalium unde, & à quo collectus?

A Bonifacio VIII. in Concilio Lugdunenſi, ex quibuſdam Gregorii IX. ſubſequentium Pontificum conſtitutionibus, multis inſuper ejuſdem Bonifacii inſertis.

Cur appellatur ſextus?

Quia 5. à Gregorio IX. Decretalium libris editis demum à Bonifacio VIII. confectus eſt; conſtans tamen pariter 5. libris ordine ſuperiori verſu demonſtrato.

Unde Clementinæ & Extravagantes collectæ?

Ex Clementis V. & variorum Pontificum conſtitutionibus. Ex quibus palam fit Decretales, ſextum Decretalium, Clementinas & Extravagantes indubiè Authenticam habere auctoritatem.

Cur dicuntur Clementinæ?

Quia nullas continent Conſtitutiones præter eas, quæ ſunt Clementis V.

Quotuplex eſt cauſa juris Canonici?

Multiplex. *efficiens* eſt Legislator. *Materialis* conſiſtit in rebus & perſonis Eccleſiaſticis, *Formalis* in diſpoſitione & ſerie titulorum. *Finalis* eſt ſalus animarum ſeu vita talis, quam ſequatur beatitudo, qui finis multum differt a fine juris Civilis externam politiam tantum ſpectantis.

TITULUS I.
De ſumma Trinitate.

Cur primo Titulo agitur de ſumma Trinitate?

QUia a Deo omne opus eſt inchoandum, merito Pontifex a ſolidiſſimo Trinitatis fundamento orſus eſt, in quo Deum unum in eſſentia, & trinum in perſonis, tanquam præcipuum fidei noſtræ articulum confitemur.

TITULUS II.
De Conſtitutionibus.

Quid eſt Conſtitutio?

COnſtitutio ſive jus ſcriptum dicitur a conſtituendo, id eſt, ſimul ſtatuendo: fit enim dupliciter, generaliter aut ſpecialiter; generaliter omnes juris ſcripti ſive Canonici, ſive Civilis partes comprehendit.

Quot modis conſtituitur?

Tribus; per Epiſtolam, Decretum, & Edictum.

Quotuplex eſt Conſtitutio?

Duplex: alia Civilis, alia Eccleſiaſtica. Civilis eſt, quam Princeps, aut Magiſtratus aut populus ſibi faciunt. Eccleſiaſtica igitur eſt, quæ a poteſtate ſeu juriſdictione Eccleſiaſtica emanat.

Quot ſunt ſpecies Conſtitutionis Eccleſiaſticæ?

Septem, Canon, Decretales Epiſtolæ, Decreta, Dogmata, Mandata, Interdicta, Sanctiones.

Quid eſt Canon?

Canon (ſtricte) eſt Conſtitutio, quæ in Concilio generali, provinciali, vel Epiſcopali promulgatur.

Cur dicis ſtricte?

Quia in latiori ſignificatione ſumitur pro qualibet Conſtitutione, eo quod ratio Canonis ſive regula conveniat omni Conſtitutioni Eccleſiaſticæ.

Quæ ſunt Decretales Epiſtolæ?

Sunt Conſtitutiones, quas Romanus Pontifex alicui tranſmittit ad ejus conſultationem.

Quæ ſunt Decreta?

Sunt Romani Pontificis Conſtitutiones, quæ ad nullius conſultationem ex Concilio Cardinalium ſunt editæ.

Quæ dicuntur Dogmata, Mandata, Interdicta, Sanctiones?

Dogmata dicuntur Conſtitutiones Eccleſiæ, quæ ad fidem Chriſtianam, *Mandata* quæ ad diſciplinam Eccleſiaſticam, *Interdicta*, quæ ad correctionem imminentium malorum ordinantur. *Sanctiones* quæ pœnam continent ad cautelam futurorum.

Digitized by Google

Explica quæ Concilia Generalia, Provincialia, & Epiſcopalia ſint?

Generalia ſunt, quibus interſunt Epiſcopi totius orbis, niſi impediantur: debent ea celebrari Romani Pontificis auctoritate, quibus ipſemet præſidet, aut ejus Legatus ad id ſpecialitor deſtinatus. *Provincialia* quæ auctoritate Patriarchæ, Primatûm aut Metropolitanorum, ſeu Archiepiſcoporum ejuſdem *regni*, *nationis* vel *provinciæ* celebrantur. Unde patet ſub *provincialibus* comprehendi Concilia, quæ vocantur nationalia; licet ſæpe univerſalia, & generalia nuncupentur. *Concilia Epiſcopalia* ſunt, in quibus conveniunt tantum Presbyteri unius Epiſcopatus, & iis Epiſcopus præſidet. *Generalia Concilia* celebrantur quoties Romano Pontifici viſum fuerit: *provincialia* olim bis in anno celebrari debebant, poſtea ſufficiebat ſemel in anno celebrare; *hodie* vero ex decreto Concilii Tridentini (*a*) quolibet ſaltem triennio celebrentur oportet, & Synodi Diœceſanæ quotannis. Quæ in Conciliis *generalibus* ſtatuuntur, omnes indiſtinctè adſtringunt: quæ vero in Conciliis *provincialibus* ejus provinciæ, civitatis & Diœceſis homines duntaxat devinciunt.

Qui poſſunt leges condere?

Concilia generalia, Provincialia & Epiſcopalia: deinde Papa ſolus, etiam ſine Concilio Cardinalium, Legati Pontificis, Epiſco-

ſcopi, & Archiepiſcopi, Primates, Abbates exempti habentes Epiſcopalem juriſdictionem, Cardinales, aliique Antiſtites.

Qui obbligantur legibus Romani Pontificis?

Dinſtingue; quoad *ſpiritualia* obligantur omnes, exceptis infidelibus, qui ſcilicet baptizati non ſunt: quoad *temporalia* illi ſolum qui ſunt in ejus provinciis, quas vulgo vocant terras Eccleſiæ. Ratio differentiæ eſt quia Papa in ſpiritualibus ubiqne habet juriſdictionem; in temporalibus tantum in quibuſdam provinciis.

Cur dicis, *Exceptis infidelibus?*

Quia infideles non ſunt de Eccleſia, unde ait Apoſtulus: *quid mihi de his qui foris ſunt judicare?*

Qui obligantur legibus inferiorum Romani Pontificis?

Illi dumtaxat, qui ſunt intra eorum provinciam & Diœceſim.

Quæ requiruntur ut lex obliget?

1. Ut ſit juſta & lata ab eo qui poteſtatem ferendi habet; reſpiciat bonum commune; non contineat materiam malam; & ſervet æqualitatem proportionis inter ſubditos. 2. Ut ſit promulgata. 3. Ut ſit recepta. 4. Non ſit probabiliter ignorata. 5. Nam probabilis ignorantia excuſat a pœna in lege comprehenſa.

Ad quæ negotia leges extenduntur?

Ad futura; non ad præterita, niſi id expreſſum ſit. *Trid. Seſſ. 24. de refor. c. 2.*

TITULLS III.
De Reſcriptis.

Quid eſt Reſcriptum?

ESt confeſſio Principis per literas authenticas facta. (*a*)

Quotuplex eſt?

Multiplex: aliud Canonicum. aliud Civile, aliud gratiæ, aliud juſtitiæ.

Quid eſt reſcriptum juſtitiæ?

Quod tendit ad juſtitiam adminiſtrandam.

Quid eſt reſcriptum gratiæ?

Quando aliquid gratioſe conceditur, uti quando Papa alicui de dignitate aut beneficio providet.

Quomodo differt Reſcriptum gratiæ a Privilegio?

Quod privilegium ſit juſſio ſpecialis contra jus commune, veluti ſi Papa litteris ſuis permittat alicui duas dignitates obtinere.

Quæ eſt altera diviſio?

Quod aliud ſit falſum, aliud obreptitium & ſubreptitium.

Quid

Quid eſt reſcriptum falſum?

Quod non emanat à Principe, ſed aliquis privatus ſibi affinxit.

Quid eſt reſcriptum obreptitium & ſubreptitium?

Prius eſt dum exprimitur falſitas, poſterius dum veritas ſupprimitur.

Quid ſi malitioſe, vel per errorem, ſive ſimplicitatem contigerit?

Priori caſu reſcriptum gratiæ, quia ambitioſum, erit plane nullum: poſteriori valebit ut pro veritate & æquitate rei procedatur, ſi videlicet Princeps eo non obſtante fuiſſet reſcripturus. *Cap. ſuper literis h. t.*

Cur dicis reſcriptum gratiæ?

Quia reſcriptum juſtitiæ tantum eliditur ope exceptionis; quandoquidem in eo tantum vertitur intereſſe partis.

Quis reſcribere poteſt?

Solus Princeps, ſuperiorem non habens, & omnes (non impediti ut hæretici, ſervi) reſcriptum impetrare poſſunt.

Si duo reſcripta a diverſis proſerantur?

Prius prævalebit poſteriori, niſi poſterius de priori mentionem faciat; vel ſit ſpeciale, quia in toto jure generi per ſpeciem derogatur. *Rebuff. ad conſtitut. reg. tom. 2. de reſ.*

TITULUS IV.

De Conſuetudine.

Quid eſt Conſuetudo?

IUs non ſcriptum tacito populi conſenſu diuturnis moribus introductum.

Quæ requiruntur ad conſuetudinem?

1. Ut ſit rationabilis: deinde aliquot actus intervenerint. 2. Præterierit tempus a lege requiſitum, vel ſcientia Principis ſuperiorem non agnoſcentis, & ejus conſenſus, ſaltem tacitus. Nam conſuetudo intrat via conniventiæ, vel præſcriptionis.

Quotuplex eſt?

Alia generalis, alia particularis; item alia Canonica, & alia Civilis: & utraque ſubdivitur in eam, quæ eſt præter legem & aliam quæ eſt ſecundum legem, & aliam quæ eſt contra legem.

Quot actus requiruntur?

Videtur id relinquendum judicis arbitrio. *Menoch, de arbit. caſ.*81. & 83. ejus enim eſt æſtimare, qualiter, & quando populus videatur conſenſiſſe.

TITULUS V.
De Poſtulatione.

Quid eſt Poſtulatio?

EST concors Capitularium petitio alicujus in Prælatum, qui ex aliquo defectu canonico ad regendam Eccleſiam eligi non poterat.

Cur addis Canonico?

Quia naturaliter incapax non poteſt poſtulari.

An Cardinales, Abbates & alii Religioſi poſſint eligi, an vero debeant poſtulari?

Poſſunt eligi Cardinales, Abbates; Religioſi tamen aſſenſum ſuum præſtare non poſſunt ſine Superioris licentia.

An poſtulantes poſſint poſtulationem revocare?

Poſſunt, ſi necdum eſt præſentata Superiori; at vero ubi eſt præſentata ſuperiori, non poſſunt revocare, quia quod ſemel placuit, amplius diſplicere non poteſt.

TITULUS VI.
De Electione, & Electi Poteſtate.

Quid eſt Electio?

ELectio eſt perſonæ idoneæ ad prælaturam, vel dignitatem canonicè facta vocatio.

Quo-

Quomodo differt a Poſtulatione?

Quod hæc ſit perſonæ canonice inidoneæ, electio vero idoneæ facta vocatio, unde poſtulatio nititur gratia, electio jure, ideoque electus confirmari debet, non ſic poſtulatus. Denique poſtulatio fieri debet omnium votis, electio vero tantum a majore & saniore parte Capituli. Niſi numerus poſtulantium fuerit duplo major numero eligentium.

Quot modis fit?

His tribus. 1. Per veram inſpirationem. 2. Per compromiſſum. 3. Per ſcrutinium. *Per veram inſpirationem* fit, quando omnium vota in unam eandemque perſonam cadunt, ita inſpirante S. Spiritu. *Per quaſi inſpirationem*, quando omnium quidem vota in unam eandemque perſonam cadunt ſine prævia conſpiratione. *Per compromiſſum*, quando electores in aliquos compromittunt, ut ipſimet eligant nomine omnium. *Per ſcrutinium*, quando ſingulorum eligentium vota in ſecreto recipiuntur a quibuſdam.

Qui poſſunt eligere?

Soli Clerici; & quidem *Papa* eligitur a Cardinalibus: *Epiſcopus* a Capitulo, demptis impuberibus, ſuſpenſis & aliis cenſura detentis: *Abbas* a Religioſis illius monaſterii, exceptis Laicis & Converſis, & iis qui necdum ſunt profeſſi.

An

An abſens, qui jus habet eligendi debeat vocari?

Omnino; & quidem ſi aliquo caſu ad electionem accedere fuerit impeditus, votum ſuum uni de Capitulo, vel *pluribus in ſolidum* mandare poteſt.

Cur dicis, *uni de Capitulo?*

Quia extraneo, invitis Canonicis, demandare non poteſt, ſed bene volentibus.

An iſte unus de Capitulo poſſit votum ſuum & mandatum in diverſas perſonas dirigere?

Minime, niſi de certa eligenda perſona mandatum acceperit.

Cur dicis, *vel pluribus in ſolidum?*

Quia ſi non in ſolidum mandaverit, nullus eorum admittetur, ſibique mandans imputet, qui ſic imprudenter eos conſtituerit.

Ex iſtis pluribus ſic conſtitutis quis præferri debet in reddendo voto?

Melior erit conditio occupantis: quod ſi nullus prior appareat, ille admittitur, quem Capitulum elegerit.

An abſens poſſit per litteras votum ſuum reddere?

Minimè: quia vota ſecrete & ſigillatim ſunt exſcribenda.

Electione facta quid agendum?

Debet ſcriptura (cui electionis ſeries inſcripta eſt) electo intra octo dies offerri, ex

ex quo id commodè poteſt & electi conſenſus peti: electus vero acceptis electionis ſuæ codicillis debet *aſſenſum* præſtare: aſſenſu preſtito debet *confirmationem* petere, deinde *conſecrationem*, & Metropolitanus poſt conſecrationem *pallium* petere.

Intra quod tempus debet Electus aſſenſum ſuum præſtare?

Intra menſem, computando a die præſentationis, & notitiæ electionis. Aliàs ipſo jure amittet jus, quod ex electione acquiſiverat, electoreſque ad aliam electionem liberè poterunt convolare. Quod ſi electus eſſet Religioſus, qui non poteſt aſſentiri venia a Prælato non impetrata, huic ſupra dictum menſem tantum tempus dabitur, quantum ſatis eſſe videbitur licentiæ a Prælato impetrandæ, conſiderata Prælati diſtantia.

Intra quod tempus debet peti confirmatio?

Intra tres menſes poſt conſenſum præſtitum electioni ſi nullum juſtum impedimentum obſtet, alias viribus evacuatur electio: confirmatio autem debet fieri cum cauſæ cugnitione, & vocatis illis quorum intereſt.

Intra quod tempus debet peti conſecratio?

Intra tres menſes a tempore confirmationis obtentæ: cui conſecrationi interſint Me-

Metropolitanus & Epiſcopi comprovinciales, ſaltem duo, quod ſi deficiunt Epiſcopi comprovinciales, advocandi ſunt Epiſcopi vicinæ provinciæ.

Quomodo fit conſecratio?

Fit unctione capitis & manuum ſacro Chriſmate (quod ex oleo & balſamo confectum eſt) ſolemnibus verbis additis.

Intra quod tempus debet Metropolitanus Pallium petere?

Intra tres menſes a die conſecrationis.

An Electus ante confirmationem poſſit res Eccleſiæ adminiſtrare?

Non, neque in ſpiritualibus, neque in temporalibus, quantumvis ut procurator aut œconomus vellet adminiſtrare: quod ſi negotiis Eccleſiæ ſe temere ingerat, privatur ſuo jure.

An electus confirmatus ante conſecrationem poſſit adminiſtrare?

Poteſt ea, quæ ſunt juriſdictionis exercere, v. g. corrigere, excommunicare, non autem ea, quæ ſunt ordinis v. g. clericos ordinare, altaria conſecrare.

An Metropolitanus ante pallii impetrationem poſſit adminiſtrare?

Omnino; ſunt tamen multa quæ ſine pallio non poſſunt fieri, ut convocare Concilium. Chriſma conficere, Baſilicas dedicare, Clericos ordinare, Epiſcopos conſecrare.

TI-

TITULUS VII.
De Translatione Epiſcopi.

Quid eſt Translatio Epiſcopi?

EST tranſitio Epiſcopi de una Eccleſia ad aliam.

An Epiſcopus transferri poſſit.

Poteſt, ſi id Eccleſiæ neceſſitas vel patens utilitas poſtulat. Alias non, cum enim per confirmationem ineatur inter Epiſcopum & Eccleſiam ſpirituale matrimonium, non poteſt Epiſcopus ſine cauſa ab Eccleſia ſua, cui ſemel deſponſatus eſt, divertere ſive ſeparari. Et ſi propria auctoritate id facere auſus fuerit, carebit utraque Eccleſia.

Ad quem ergo pertinet jus transferendi Epiſcopum?

Ad ſolum Romanum Pontificem, ſive Epiſcopus fuerit conſecratus, ſive tantum confirmatus, quia conſecratio ſubſequens quoad ſubſtantiam ſpiritualis vinculi nihil addit. Sed denotat ſolam conſummationem.

TITULUS VIII.
De auctoritate & uſu Pallii.

Quid eſt Pallium?

EST ornamentum Patriarcharum, Archiepiſcoporum (& interdum ex privilegiis Epi

Epiſcoporum) de corpore B. Petri ſumptum, Paſtoralis officii plenitudinem conferens.

Cur dicitur ſumi de corpore B. Petri?

Vel quia ſuper altare B. Petri benedicitur & conſecratur, atque ſtatim ab illo excipiatur, qui uſurus eſt, ſi præſens ſit, aut ſi abſens ab ipſius procuratore eius nomine: vel quia a Romana Eccleſia proficiſcitur.

A quo petitur pallium?

Patriarchæ petunt a S. Pontifice; Archiepiſcopi, qui ſubſunt Patriarchis, ab iis pallium petunt.

Quomodo ergo dicis pallium a Romana Eccleſia proficiſci?

Quia dum Patriarchæ Archiepiſcopis ſibi ſubditis pallium conferunt, non id faciunt citra Papæ auctoritatem.

Quando licet uti pallio?

Romano Pontifici licet ſemper uti, aliis vero nonniſi in certis diebus ſolemnibus.

Quo in loco licet uti pallio?

Romano Pontifici ubique, aliis non niſi in Eccleſiis ſuæ Provinciæ, niſi de licentia Papæ habuerint ampliorem utendi poteſtatem.

An quis pallium ſuum alteri poſſit concedere?

Non, quia eſt perſonale, & perſonæ debet hærere. Ideoque Epiſcopus defunctus cum pallio ſepelitur.

TI-

TITULUS IX.
De Renuntiatione.

Quid eſt Renuntiatio?

Eſt ſpontanea abdicatio juris ſibi competentis.

An quis libere renuntiare poſſit beneficio Eccleſiaſtico?

Minime, licet ordinarii juris ſit, in rebus privatis quemlibet res ſuas libere poſſe abdicare.

Quid requiritur ut valida ſit?

Debet fieri ſponte cum licentia ſuperioris.

A quo ſuperiori petenda eſt licentia?

Epiſcopi a Romano Pontifice licentiam impetrare debent, quæ facile conceditur ob unam ex causis his carminibus comprehenſis:

Debilis, ignarus, male conſcius, irregularis,
Quem mala plebs odit, dans ſcandala cedere poſſit.

Alii vero licentiam petent ab iis, a quibus confirmati ſunt, aut inſtituti.

Quid ſi quis nondum ceſſerit, ſed cedendi licentiam a ſuperiore impetraverit, an licebit ei poſtea ceſſione abſtinere?

Non, ſed a ſuperiori cedere cogi poterit.

Si

Si quis ergo propria auctoritate ceſſerit, an beneficium perdet?

Non; nam ſaltem beneficii proprietas pene eum remanet.

An Papa renuntiare poſſit Papatui, cum nullum habeat ſuperiorem?

Ita, quod ergo dicitur renuntiationem debere fieri auctoritate Superioris, intellige ubi eſt Superior.

Quid ſi ergo vi, vel metu facta eſt renuntiatio?

Irritabitur.

TITULUS X.

De ſupplenda negligentia Prælatorum.

Intra quod Tempus debet fieri electio & collatio beneficiorum?

EPiſcopi aut Prælati regularis electio debet fieri intra tres menſes: aliarum vero dignitatum & beneficiorum electio aut collatio intra ſex menſes.

Quid ſi intra prædictum tempus per negligentiam non fuerit facta?

Pro ea vice jus eligendi, aut conferendi devolvetur ad ſuperiorem, v. g. Epiſcopo negligente, devolutio fit ad Archiepiſcopum, & ſic conſequenter.

TITULUS XI.

De Temporibus ordinationum.

Quid eſt ordinatio?

EST ritus conſecrandi perſonas Eccleſiaſticas, quo confertur gratia ad obeunda decenter munia Eccleſiaſtica.

Quotuplex eſt Ordinatio generice ſumpta?

Dnplex: major, quæ majores ordines continent, & minor quæ minores.

Quot ſunt Ordines?

Diſſentiunt hic Theologi & Canoniſtæ, hi 9. agnoſcunt, 5. *minores*, Hoſtiariorum, Pſalmiſtarum ſeu Cantorum, Lectorum, Exorciſtarum, Acolytorum; & 4. majores, ſeu ſacros, Subdiaconorum, Diaconorum, Presbyterorum, & Epiſcoporum; illi agnoſcunt tantum 7. 4. *minores* (rejiciunt ſcilicet officium Pſalmiſtæ) & 3. *majores* omiſſo Epiſcoporum ordine. Utrique tamen bene numerant: cum enim Theologi conſiderent ordines, ut ſe habent ad ſacrificium miſſæ, recte tantum ſeptem ordines ponunt. Epiſcopus & Presbyter, Pſalmiſta & Cantor idem miniſterium exhibent; adeoque Epiſcoporum & Pſalmiſtarum ordines non ſunt diverſi ab ordinibus Presbyterorum & Lectorum. At vero Canoniſtæ conſiderant ordines, ut hierarchiam conſtituunt,

tuunt, ſeu diſtinctionem perſonarum a Deo electarum, & idcirco recte diſtinguunt Epiſcopos & Pſalmiſtas à Presbyteris & lectoribus.

Qui ſunt Oſtiarii?

Ii ſunt, ad quos pertinent claves Templi, omnia intus & extra cuſtodientes.

Qui Pſalmiſtæ?

Qui officium ſuſcipiunt cantandi Presbytero ſolum jubente.

Qui Lectores?

Qui lectiones debent pronuntiare.

Qui Exorciſtæ?

Qui ſuper catechumenos invocant ad expellandos malos ſpiritus.

Qui Acolyti?

Qui cereum deferre debent, unde & *Ceroferarii* latine dicnntur.

Qui Subdiaconi?

Qui ſubjacent officiis Diaconorum, ad quos pertinet patenam & calicem ad altare deferre.

Qui Diaconi?

Qui ſacerdotibus celebrantibus in omnibus aſſiſtunt.

Qui Sacerdotes?

Qui Sacramentum Corporis & Sanguinis Domini in altari conficiunt.

Qui Epiſcopi?

Ad quos pertinet Sacerdotum, Baſilicarum conſecratio, unctio altaris, & confectio Chriſmatis.

Quo-

Quotuplex eſt ordo Epiſcoporum?

Quadruplex: alii enim ſunt Patriarchæ, alii Archiepiſcopi, alii Metropolitani, alii Epiſcopi.

Qui Epiſcopi?

Qui ſingulis civitatibus cum Diœceſi præſunt.

Qui Metropolitani?

Metropolitani (qui & Archiepiſcopi quandoque nuncupantur) ſunt illi, qui ſingulis Provinciis præſident.

Qui ArchiEpiſcopi?

Archiepiſcopi ſeu Primates ſunt, quibus Metropolitani ſubjiciuntur, cæterique ejus Provinciæ Epiſcopi. Ejuſmodi Cantuarienſis, Aquileienſis, & Bituricenſis, & hi Patriarchæ interdum appellantur.

Qui Patriarchæ?

Proprie ſunt illi ſummi Patres, qui primum poſt Pontificem locum obtinent, quales ſunt Conſtantinopolitanus, Alexandrinus, Antiochenus & Hieroſolymitanus.

Quibus diebus conferuntur Ordines?

Minores Ordines conferri poſſunt diebus Sabbatinis, Dominicis & Feſtis: at *ſacri* Ordines debent conferri diebus Sabbati, niſi conferantur a ſummo Pontifice.

Quinam Ordines dicuntur Sacri?

Qui Sacram Continentiæ obbligationem annexam habent, ut Subdiaconatus, Diaconatus, & Presbyteratus.

Quo-

Quoties in anno conferuntur Ordines?

Sacri Ordines non conferuntur niſi ſexies in anno, quatuor temporibus, Sabbato ſancto, & Sabbato ante Dominicam de Paſſione.

Quid ſi quis ergo extra dicta tempora ſit ordinatus?

Taliter ordinatus ab ordinum ſuſceptorum executione ſuſpenditur, & Epiſcopus graviter punitur: hodieque ſuſpenſus eſt ab ordinum collatione per annum ex Concilio Tridentino.

An omnes Ordines poſſint eidem eodem die conferri?

Non niſi unus ex ſacris Ordinibus uno die conferri poteſt; at *minores* Ordines ex opinione multorum conferri poſſunt omnes eodem die ſecundum diſpoſitionem Juris Canonici. Imo Navarrus (*a*) putat etiam poſt Concilium Tridentinum (ubi eſſet hujuſmodi conſuetudo) poſſe quempiam ſuſcipere uno eodemqne die quatuor *minores* Ordines & Subdiaconatum, quod tamen non eſt ſine difficultate.

A quo debent peti Ordines?

A proprio Epiſcopo ſacri Ordines petuntur, nec ab alio conferri poſſunt, niſi cum litteris dimiſſoriis 1. Niſi ex Epiſcopi proprii permiſſione; minores autem Ordines poteſt etiam Abbas conferre ſuis Monachis, & his, in quos habet Epiſcopalem juriſdictionem.

Quid ſi quis ſit ordinatus ab alio Epiſcopo, ſine literis dimiſſoriis?

Ordinans a collatione ordinum, per annum, & ordinatus a ſuſceptorum ordinum executione, quamdiu Ordinario proprio videbitur, ſuſpenſus erit.

An Latini Clerici a Græcis, & contra poſſint ordinari?

Non, ne rituum fiant commixtiones a *Seſſ. 23. de refor. c. 8. in manu conf. c. 25. n. 71. Conc. Trid. d. c. 8.*

TITULUS XII.

De Scrutinio in Ordine faciendo.

Quid eſt Scrutinium, & unde dictum?

SCrutinium varie accipitur: modo pro inquiſitione ſuffragiorum, quæ fit in electionibus: modo pro catechiſmis, quos primitiva Eccleſia facere conſueverat in baptizandis iis, qui habebant uſum rationis: hic autem accipitur pro quodam examine ordinandorum, & dicitur a ſcrutor, ſcrutaris, quia is qui examinat ordinandos, ſcrutatur ſive examinat mores & conditiones eorum, qui ſe offerunt ad ordines.

Quando fit iſtud examen?

Feria quarta ante Sabbatum quo conferuntur ordines: tunc enim inquiritur in natales, mores & conditiones eorum, qui ſe offerunt ad ordines. *c. Unc. h. t. Conc. Trid. Seſſ. 23. de refor. c. 7.*

TITULUS XIII.

De ordinandis ab Epiſcopo.

Hæretico excommunicato, vel qui renunciavit Epiſcopatui, an recipiant characterem & executionem ordinum?

Recipiunt characterem, ſed non executionem ordinum: poterit tamen Epiſcopus cum eis diſpenſare.

TITULUS XIV.

De ætate & qualitate Præficiendorum.

An quilibet promoveri poſſit ad Ordines?

Minime: prohibentur enim aliqui ob ætatem, vitium corporis, animi &c.

Cujus ætatis debet eſſe?

Jure pontificio ad minores ordines ſeptennis admittebatur, ad Subdiaconatum in anno 18. ad Diaconatum in anno 20. ad Presbyteratum in anno 25. at Concilium Tridentinum nullam ætatem præfixit minoribus ordinibus. Sed ad Subdiaconatum neminem admittit ante annum 23. & ad Presbyteratum ante 25. ætatis ſuæ inceptum.

Sed quæ ætas requiritur ad obtinenda beneficia ſimplicia?

Jure Pontificio potuerunt conferri ſeptenni; at Concilium Tridentinum vetat ante annum 14. obtinere.

Quæ ætas requiritur ad obtinenda beneficia non ſimplicia?

Ad Epiſcopatum requiritur annus 30. ad Abbatias autem & dignitates Epiſcopatu inferiores debet quis attigiſſe annum 25. & ad obtinendam Eccleſiam Parochialem. Verum ad obtinendas dignitates & Perſonatus, quibus animarum cura non eſt annexa, non debet eſſe minor annis 22. ex definitione Concilii Trid. etſi tamen jus Pontificium annum 25. requirere videtur.

Quæ ætas requiritur in Abbatiſſa, & aliis Præpoſitis Monialium?

Non eliguntur niſi exceſſerint annum 30. & ex Concilio Trid. non eliguntur minores annis 40.

Quibus ordinibus inſignitos eos eſſe oportet, qui ad dignitates promoventur?

Subdiaconum eſſe oportet qui eligitur in Epiſcopum, & oportet eum eſſe Presbyterum priuſquam conſecretur: qui vero aſſumuntur ad dignitates Epiſcopatu inferiores, vel ad Eccleſiam Parochialem, non debent neceſſario ex multorum opinione eſſe Subdiaconi tempore electionis aut collationis, ſed ſufficit, ſi habeant minores, aut forte tonſuram clericalem.

a *Seſſ. 23. de Ref. c. 13. Seſſ. 23. c. 6. d. c. 12. Seſſ. 15. c. 7.*

TITULUS XV.
De ſacra Unctione.

Quid eſt ſacra Unctio?

Eſt ſacri olei materialis delibatio, ſeu delibutio, ſecundum formam Eccleſiæ traditam.

Quotuplex eſt Unctio?

Duplex: *exterior*, eſt materialis, qua corpus inungitur: *interior* eſt ſpiritualis, qua ad nitorem conſcientiæ conſervandum, & divinam gratiam adipiſcendam ungitur.

Qui, & quomodo unguntur?

Epiſcopi unguntur Chriſmate ex oleo & balſamo confecto, in capite & manibus. *Sacerdotes* ſimplici oleo benedicto in manibus unguntur: *Reges* oleo benedicto unguntnr in brachio: item omnes *Chriſtiani* unguntur ante & poſt baptiſmum: Eccleſia etiam ungitur Chriſmate, dum dedicatur, *altare* dum conſecratur oleo & Chriſmate, *calix* cum benedicitur Chriſmate ungitur, &c.

TITULUS XVI.

De Sacramentis non iterandis.

An Sacramenta poſſint iterari?

QUædam poſſunt, quædam non poſſunt.

Quæ poſſint iterari?

Pœnitentia, Euchariſtia, Extrema Unctio, & Matrimonium, ſive quæ non imprimunt characterem.

Quæ non poſſunt iterari?

Hæc ſola tria, Baptiſmus, Confirmatio, & Ordo, ſive quæ imprimunt characterem, id eſt ſignum indelebile impreſſum animæ, remanens in beatis ad gloriam, in damnatis ad confuſionem.

Quid ſi in ordinando ſit aliquid omiſſum, quod pertinet ad ſolennitatem tantum, & non ad eſſentiam, an non iterabitur ordo?

Non, ſed id ſupplebitur tempore congruo.

Cur dicis & non ad eſſentiam ſive ſubſtantiam?

Quia alias foret nullus ordo.

TI-

TITULUS XVII.
De Filiis Presbyterorum.

An legitimi poſſint ordinari?

NOn, niſi vel Monachi ſiant, vel in congregatione canonica vivant ſub quadam regula, vel ſit cum illis diſpenſatum ad ordines ſuſcipiendos.

Quare non alias?

Quia idem incontinentiæ vitium parentum timetur in iis juxta illud:

Sæpe ſolet ſimilis filius eſſe patri.

Qui poſſint diſpenſare?

Epiſcopus poteſt diſpenſare ad minores ordines, ad majores tantum Papa diſpenſat.

An illegittimi poſſunt obtinere beneficia?

Minime, niſi ad hæc quoque diſpenſatum ſit.

Qui poſſunt diſpenſare?

Epiſcopus ad ſimplicia beneficia ſacros ordines non requirentia poteſt diſpenſare; ad majores dignitates tantum Papa.

An illegitimus ad beneficia diſpenſatus poſſit obtinere beneficium in Eccleſia, in qua pater habet, aut habuit unum ſimile?

Minime, multoque minus poteſt obtinere beneficium paternum mediate vel immedia-

diatè, ne memoria paternæ incontinentiæ refricetur.

TITULUS XVIII.
De Servis non ordinandis.

An ſervi poſſint ordinari?

SErvi non poſſunt licitè ordinari propter dignitatem clericalem. Poterit tamen validè, ut ordo valeat, ſufficit quod quis ſit maſculus baptizatus.

An ſervus cum domini licentia poſſit ordinari?

Omnino, & tunc ſtatim fit liber.

Quid ſi forte ſervus ſit ordinatus non cum expreſſa domini licentia, ſed domino ſciente & non contradicente, an ritè ſit ordinatus?

Omnino certè, ſtatim enim fiet liber, quoniam qui tacet conſentire videtur in libertatem.

TITULUS XIX.
De obligatis ad Ratiocinia.

Qui dicuntur obbligati ad Ratiocinia?

QUi propter negotia aliena geſta tenentur ad rationes reddendas, qnales ſunt procuratores, actores.

An obligati ad ratiocinia poſſint ordinari?

Vel ſunt obligati ad ratiocinia propter adminiſtrationem publicam, vel privatam: priori caſu non poſſunt: at poſteriori poſſunt ordinari finita adminiſtratione, etſi rationes necdum reddiderint, ſi non ſit ſuſpicio eis litem motum iri de dolo in adminiſtratione commiſſo. Quia actio de dolo famoſa eſt: infamibus autem portæ non pateant dignitatum.

TITULUS XX.
De corpore vitiatis.

Qui dicuntur corpore vitiati?

QUi debilitate, deformitate, aut impotentia membri, vel totius corporis laborant.

An corpore vitiati poſſint ad ordines promoveri?

Si vitia ſunt apparentia, quæ magnam deformitatem corporis vel faciei inducunt, ordinari non poſſunt, ſive defectus culpa vitiatorum, ſive caſu contigerint; quia hujuſmodi vitia poſſunt parere ſcandalum; ſi vero ſunt latentia (ut puta qui ſunt caſtrati) non prohibentur, niſi forte ſeipſos caſtraverint. Quia caſtratio eſt homicidium inchoatum.

An Monoculus poſſit ordinari?

Ita, ſi habeat oculum Canonis, id eſt ſiniſtrum.

Quare vocatur Canonis?

Quia neceſſarius eſt ad legendum Canonem Miſſæ.

TITULUS XXI.

De bigamis non ordinandis.

Quid eſt bigamia?

EST irregularitas impediens ordinationem ex defectu Sacramenti procedens.

Quotuplex eſt bigamia?

Triplex: proprie dicta, interpretiva, & ſimilitudinaria.

Quid eſt bigamia proprie dicta?

Quam incurrit is, qui cum duabus uxoribus matrimonium contraxit & conſumavit.

Cur dicis conſumavit?

Quia non ſufficit bis nuptias contraxiſſe, niſi quoque utramque cognoverit carnaliter; qui *carnem* ſuam in plures diviſit.

Cur ita contrahens & conſumans non poteſt ordinari?

Quia in eo eſt defectus unitatis Sacramenti, quod eſt inter Deum & Eccleſiam, Matrimonium enim inter Chriſtum & Eccleſiam fuit unius ſponſi cum unica ſponſa, quod non poteſt a tali bigamo repræſentari.

Quid

Quid eſt bigamia interpretativa?

Cum quis viduam, vel aliter extra matrimonium ab alio corruptam, ducit in uxorem.

Cur dicis viduam, vel aliter ab alio corruptam?

Quia qui viduam a priore viro non cognitam; aut qui eam, quam ante corruperat, uxorem ducit, non eſt bigamus ex frequenti DD. ſententia.

Cur illa bigamia vocatur interpretativa?

Quia deeſt ſignaculum unionis naturæ humanæ ad Deum, quæ facta eſt in utero incorruptæ Virginis Mariæ per incarnationem Verbi.

Quid eſt bigamia ſimilitudinaria?

In quam incidit is, qui poſt ordinis ſacri ſuſceptionem votive ſolennis emiſſionem, matrimonium de facto contraxit, & conſummavit.

Cur talis dicitur ſimilitudinaria?

Quia cenſetur contrahere duo quaſi matrimonia; in ordinis namque ſacri ſuſceptione votive ſolemnis emiſſione quaſi quoddam matrimonium ſpirituale contraxit, & jam *de facto* matrimonium carnale conſumat.

Cur dicis de facto?

Quia de jure non poteſt contrahere.

Quid eſt effectus bigamiæ?

Quod ab ordinum ſuſceptione arcet, vel a ſuſceptorum executione ſuſpendit.

TITULUS XXII.

De Clericis peregrinis.

Qui dicuntur Clerici peregrini?

QUi in remotis regionibus ſunt ordinati.

An poſſint admitti ad adminiſtrationem ſacri miniſterii?

Minime, niſi de eorum ordinatione legitime conſtet, per litteras commendatitias, vel per teſtes, vel alio modo. Concilium autem Tridentinum ſtatuit ut nullus Clericus peregrinus ſine commendatitiis ſui Ordinarii litteris, ab Epiſcopo ad divina celebranda admittatur. *Seſſ. 23. de refor. c. 26.*

TITULUS XIII.

De Officio Archidiaconi.

Quis dicitur Archidiaconus?

ARchidiaconus eſt vicarius proximus Epiſcopi, omnem curam in Eccleſiis & Clericis, atque ordinariam juriſdictionem habens.

Quod eſt officium Archidiaconi?

Providere, ut divina officia ritè exequantur, acolytum ſtatuere, cuſtodiam vaſorum Eccleſiæ habere, de tertio in tertium annum Eccleſias viſitare, &c. Unde oculus Epiſcopi nominatur.

TITULUS XXIV.

De officio Archipresbyteri.

Quis dicitur Archypresbyter?

QUi cæteris presbyteris eminet, & præeſt.

Quotuplex eſt Archipresbyter?

Duplex, Urbanus, & Foraneus ſeu Ruralis: Urbanus eſt, qui præeſt presbyteris alicujus Eccleſiæ Cathedralis, aut Collegiatæ. Ruralis, qui in minore Eccleſia tanquam Paſtor præeſt reliquis Parochiarum presbyteris.

Quod eſt officium Archipresbyteri Ruralis?

Non tantum vulgi, ſed & presbyterorum curam gerere, & qua unuſquiſque induſtria divinum opus exerceat, Epiſcopo renuntiare. Communiter vocari ſolet Decanus.

TITULUS XXV.

De officio Primicerii.

Quis dicitur Primicerius?

CAntor ſeu Præcentor, ſic dictus, quia primus in cera erat deſcriptus, in qua pſallentium ordo deſcribi ſolebat.

Quid eſt ejus officium?

Inter alia, aſſignare ea, quæ alii debent canere.

TITULUS XXVI.
De officio Sacriſtæ.

Quis dicitur Sacriſta?

THeſaurarius.

Quod eſt ejus officium?

Sacrorum vaſorum, & totius theſauri Eccleſiaſtici cuſtodiam habere.

TITULUS XXVII.
De officio Cuſtodis.

Quis dicitur Cuſtos?

CUi omnia, quæ Eccleſiæ ſunt cuſtodienda, committuntur.

Quod eſt ejus officium?

Cuſtodire ea, quæ ipſi commiſſa ſunt, lampades accendere, extinguere, horis canonicis ſigna tintinnabulorum pulſare.

TITULUS XXVIII.
De officio Vicarii.

Quis dicitur Vicarius?

QUi alterius vices gerit in divinis, vel juriſdictionalibus.

Quo-

Quotuplex eſt Vicarius?

Alius eſt in ſpiritualibus, alius in temporalibus, aut in utriſque ſimul, qualis Vicarius generalis nominatur.

Quotuplex eſt Vicarius in ſpiritualibus, ſive divinis?

Duplex: perpetuus, & temporalis. Vicarius perpetuus eſt, qui canonicè, & auctoritate Epiſcopi eſt inſtitutus, & certam debet percipere portionem. Vicariæ perpetuæ habentur loco beneficii; adeoque nemo duas Vicarias perpetuas habere poteſt.

An Vicarius poſſit ſubſtituere Vicarium?

Minime, cum Vicarius non habet officium proprio nomine, ſed alieno.

TITULUS XXIX.

De officio & poteſtate Judicis delegati.

Quis dicitur Judex delegatus?

IS, cui in una cauſa, vel pluribus poteſtas cognoſcendi, & judicandi commiſſa eſt.

Qui poſſunt delegare?

Princeps tam ſæcularis, quam Eccleſiaſticus; Papa, Epiſcopus, Officiales Epiſcopi: item Papæ & Principum delegati ſubdelegare poſſunt: at delegati inferiorum a Principe non poſſunt ſubdelegare.

Quibus delegatur?

Papa delegat iis, qui Dignitatem vel Perſonatum habent, aut iis, qui ſunt Canonici Eccleſiæ cathedralis, vel principales Officiales Epiſcopi: vel Religioſi prioratum conventualem habentes. At Epiſcopus & loci Ordinarius non tenetur hujuſmodi perſonis delegare, cum melius norit, qui ſint aptiores ad cauſas decidendas, quam Romanus Pontifex.

Quod eſt officium Judicis delegati?

Ut diligenter fines mandati, & præſcriptam (ſi forte præſcripta eſt) a delegante judicandi formam omnino ſervet.

Quæ eſt poteſtas delegati?

De cauſa cognoſcere, coërcere, contumaces punire, & ſententiam executioni intra annum mandare, ſaltem ſi ſit Papæ vel Principis delegatus.

Quomodo finitur poteſtas delegati?

Finitur 1. Morte delegati, quod ſi tamen delegatio non ſit facta perſonæ, ſed dignitati, quæ nunquam moritur, ad ſucceſſorem devolvitur. 2. Finitur morte delegantis re adhuc integra. 3. Finitur lite finita & executione peracta.

Dicis: morte delegati *expirare poteſtatem; ſed quid ſi plures ſint delegati, & unus tantum eorum moriatur?*

Uno eorum mortuo omnium poteſtas expirat.

TI-

TITULUS XXX.
De officio Legati.

Quis dicitur Legatus ſummi Pontificis?

IS, cui facta eſt commiſſio cujuſdam negotii, quod Pontificis auctoritatem deſiderat, in provincia adminiſtrandi.

Quotuplex eſt Legatus?

Triplex: natus, de latere, & conſtitutus.

Quis dicitur Legatus natus?

Qui eſt legatus ratione ſuæ dignitatis; hujuſmodi ſunt Archiepiſcopus Cantuarienſis, Eboracenſis, Remenſis, & Piſanus.

Quis dicitur Legatus de latere?

Qui ex collegio Cardinalium mittitur ad aliquam provinciam.

Quis dicitur Legatus conſtitutus Nuncius?

Qui mittitur ad aliquam provinciam, ſed non eſt Cardinalis, adeoque Legati conſtituti Cardinalibus multo ſunt inferiores.

Quid eſt officium & poteſtas Legati?

Cognoſcere de cauſis ad eum delatis, Concilium provinciæ vocare, facere ſtatuta in provincia ſibi promiſſa: deinde Legatus a latere poteſt conferre beneficia, etſi beneficia ſint in alicujus clerici (non laici) patronatu; cum tamen alii legati conferre

diatè, ne memoria paternæ incontinentiæ refricetur.

TITULUS XVIII.
De Servis non ordinandis.

An ſervi poſſint ordinari?

SErvi non poſſunt licitè ordinari propter dignitatem clericalem. Poterit tamen validè, ut ordo valeat, ſufficit quod quis ſit maſculus baptizatus.

An ſervus cum domini licentia poſſit ordinari?

Omnino, & tunc ſtatim fit liber.

Quid ſi forte ſervus ſit ordinatus non cum expreſſa domini licentia, ſed domino ſciente & non contradicente, an ritè ſit ordinatus?

Omnino certè, ſtatim enim fiet liber, quoniam qui tacet conſentire videtur in libertatem.

TITULUS XIX.
De obligatis ad Ratiocinia.

Qui dicuntur obbligati ad Ratiocinia?

QUi propter negotia aliena geſta tenentur ad rationes reddendas, qnales ſunt procuratores, actores.

Au

An obligati ad ratiocinia poſſint ordinari?

Vel ſunt obligati ad ratiocinia propter adminiſtrationem publicam, vel privatam: priori caſu non poſſunt: at poſteriori poſſunt ordinari finita adminiſtratione, etſi rationes necdum reddiderint, ſi non ſit ſuſpicio eis litem motum iri de dolo in adminiſtratione commiſſo. Quia actio de dolo famoſa eſt: infamibus autem portæ non pateant dignitatum.

TITULUS XX.
De corpore vitiatis.

Qui dicuntur corpore vitiati?

QUi debilitate, deformitate, aut impotentia membri, vel totius corporis laborant.

An corpore vitiati poſſint ad ordines promoveri?

Si vitia ſunt apparentia, quæ magnam deformitatem corporis vel faciei inducunt, ordinari non poſſunt, ſive defectus culpa vitiatorum, ſive caſu contigerint; quia hujuſmodi vitia poſſunt parere ſcandalum; ſi vero ſunt latentia (ut puta qui ſunt caſtrati) non prohibentur, niſi forte ſeipſos caſtraverint. Quia caſtratio eſt homicidium inchoatum.

Quid eſt bigamia interpretativa?

Cum quis viduam, vel aliter extra matrimonium ab alio corruptam, ducit in uxorem.

Cur dicis viduam, vel aliter ab alio corruptam?

Quia qui viduam a priore viro non cognitam; aut qui eam, quam ante corruperat, uxorem ducit, non eſt bigamus ex frequenti DD. ſententia.

Cur illa bigamia vocatur interpretativa?

Quia deeſt ſignaculum unionis naturæ humanæ ad Deum, quæ facta eſt in utero incorruptæ Virginis Mariæ per incarnationem Verbi.

Quid eſt bigamia ſimilitudinaria?

In quam incidit is, qui poſt ordinis ſacri ſuſceptionem votive ſolennis emiſſionem, matrimonium de facto contraxit, & conſummavit.

Cur talis dicitur ſimilitudinaria?

Quia cenſetur contrahere duo quaſi matrimonia; in ordinis namque ſacri ſuſceptione votive ſolemnis emiſſione quaſi quoddam matrimonium ſpirituale contraxit, & jam *de facto* matrimonium carnale conſumat.

Cur dicis de facto?

Quia de jure non poteſt contrahere.

Quid eſt effectus bigamiæ?

Quod ab ordinum ſuſceptione arcet, vel a ſuſceptorum executione ſuſpendit.

TI-

TITULUS XXII.
De Clericis peregrinis.

Qui dicuntur Clerici peregrini?

QUi in remotis regionibus ſunt ordinati.

An poſſint admitti ad adminiſtrationem ſacri miniſterii?

Minime, niſi de eorum ordinatione legitime conſtet, per litteras commendatitias, vel per teſtes, vel alio modo. Concilium autem Tridentinum ſtatuit ut nullus Clericus peregrinus ſine commendatitiis ſui Ordinarii litteris, ab Epiſcopo ad divina celebranda admittatur. *Seſſ. 23. de refor. c. 26.*

TITULUS XIII.
De Officio Archidiaconi.

Quis dicitur Archidiaconus?

ARchidiaconus eſt vicarius proximus Epiſcopi, omnem curam in Eccleſiis & Clericis, atque ordinariam juriſdictionem habens.

Quod eſt officium Archidiaconi?

Providere, ut divina officia ritè exequantur, acolytum ſtatuere, cuſtodiam vaſorum Eccleſiæ habere, de tertio in tertium annum Eccleſias viſitare, &c. Unde oculus Epiſcopi nominatur.

TITULUS XXIV.
De officio Archipresbyteri.

Quis dicitur Archypresbyter?

QUi cæteris presbyteris eminet, & præeſt.

Quotuplex eſt Archipresbyter?

Duplex, Urbanus, & Foraneus ſeu Ruralis: Urbanus eſt, qui præeſt presbyteris alicujus Eccleſiæ Cathedralis, aut Collegiatæ. Ruralis, qui in minore Eccleſia tanquam Paſtor præeſt reliquis Parochiarum presbyteris.

Quod eſt officium Archipresbyteri Ruralis?

Non tantum vulgi, ſed & presbyterorum curam gerere, & qua unuſquiſque induſtria divinum opus exerceat, Epiſcopo renuntiare, Communiter vocari ſolet Decanus.

TITULUS XXV.
De officio Primicerii.

Quis dicitur Primicerius?

CAntor ſeu Præcentor, ſic dictus, quia primus in cera erat deſcriptus, in qua pſallentium ordo deſcribi ſolebat.

Quid eſt ejus officium?

Inter alia, aſſignare ea, quæ alii debent canere.

TITULUS XXVI.
De officio Sacriſtæ.

Quis dicitur Sacriſta?

THeſaurarius.

Quod eſt ejus officium?

Sacrorum vaſorum, & totius theſauri Eccleſiaſtici cuſtodiam habere.

TITULUS XXVII.
De officio Cuſtodis.

Quis dicitur Cuſtos?

CUi omnia, quæ Eccleſiæ ſunt cuſtodienda, committuntur.

Quod eſt ejus officium?

Cuſtodire ea, quæ ipſi commiſſa ſunt, lampades accendere, extinguere, horis canonicis ſigna tintinnabulorum pulſare.

TITULUS XXVIII.
De officio Vicarii.

Quis dicitur Vicarius?

QUi alterius vices gerit in divinis, vel juriſdictionalibus.

Quo-

Digitized by Google

Quotuplex eſt Vicarius?

Alius eſt in ſpiritualibus, alius in temporalibus, aut in utriſque ſimul, qualis Vicarius generalis nominatur.

Quotuplex eſt Vicarius in ſpiritualibus, ſive divinis?

Duplex: perpetuus, & temporalis. Vicarius perpetuus eſt, qui canonicè, & auctoritate Epiſcopi eſt inſtitutus, & certam debet percipere portionem. Vicariæ perpetuæ habentur loco beneficii; adeoque nemo duas Vicarias perpetuas habere poteſt.

An Vicarius poſſit ſubſtituere Vicarium?

Minime, cum Vicarius non habet officium proprio nomine, ſed alieno.

TITULUS XXIX.
De officio & poteſtate Judicis delegati.

Quis dicitur Judex delegatus?

IS, cui in una cauſa, vel pluribus poteſtas cognoſcendi, & judicandi commiſſa eſt.

Qui poſſunt delegare?

Princeps tam ſæcularis, quam Eccleſiaſticus; Papa, Epiſcopus, Officiales Epiſcopi: item Papæ & Principum delegati ſubdelegare poſſunt: at delegati inferiorum a Principe non poſſunt ſubdelegare.

Quibus delegatur?

Papa delegat iis, qui Dignitatem vel Perſonatum habent, aut iis, qui ſunt Canonici Eccleſiæ cathedralis, vel principales Officiales Epiſcopi: vel Religioſi prioratum conventualem habentes. At Epiſcopus & loci Ordinarius non tenetur hujuſmodi perſonis delegare, cum melius norit, qui ſint aptiores ad cauſas decidendas, quam Romanus Pontifex.

Quod eſt officium Judicis delegati?

Ut diligenter fines mandati, & præſcriptam (ſi forte præſcripta eſt) a delegante judicandi formam omnino ſervet.

Quæ eſt poteſtas delegati?

De cauſa cognoſcere, coërcere, contumaces punire, & ſententiam executioni intra annum mandare, ſaltem ſi ſit Papæ vel Principis delegatus.

Quomodo finitur poteſtas delegati?

Finitur 1. Morte delegati, quod ſi tamen delegatio non ſit facta perſonæ, ſed dignitati, quæ nunquam moritur, ad ſucceſſorem devolvitur. 2. Finitur morte delegantis re adhuc integra. 3. Finitur lite finita & executione peracta.

Dicis: morte delegati *expirare poteſtatem; ſed quid ſi plures ſint delegati, & unus tantum eorum moriatur?*

Uno eorum mortuo omnium poteſtas expirat.

TI-

TITULUS XXX.
De officio Legati.

Quis dicitur Legatus ſummi Pontificis?

IS, cui facta eſt commiſſio cujuſdam negotii, quod Pontificis auctoritatem deſiderat, in provincia adminiſtrandi.

Quotuplex eſt Legatus?

Triplex: natus, de latere, & conſtitutus.

Quis dicitur Legatus natus?

Qui eſt legatus ratione ſuæ dignitatis; hujuſmodi ſunt Archiepiſcopus Cantuarienſis, Eboracenſis, Remenſis, & Piſanus.

Quis dicitur Legatus de latere?

Qui ex collegio Cardinalium mittitur ad aliquam provinciam.

Quis dicitur Legatus conſtitutus Nuncius?

Qui mittitur ad aliquam provinciam, ſed non eſt Cardinalis, adeoque Legati conſtituti Cardinalibus multo ſunt inferiores.

Quid eſt officium & poteſtas Legati?

Cognoſcere de cauſis ad eum delatis, Concilium provinciæ vocare, facere ſtatuta in provincia ſibi promiſſa: deinde Legatus a latere poteſt conferre beneficia, etſi beneficia ſint in alicujus clerici (non laici) patronatu; cum tamen alii legati conferre

non poſſunt, niſi nominatim eis conceda-tur: item Legatus a latere ſuæ provinciæ beneficia collationis ſuæ reſervàre poteſt, exceptis dignitatibus: poteſt quoque quoſcunque etiam propter manus in clericum injectionem, excommunicatos abſolvere, tam in provincia ſibi commiſſa, quam extra, & tam extraneos, quam ſubditos, cum tamen Legatus conſtitutus ſolum eos abſolvere poſſit, qui ſunt ſubditi commiſſæ provinciæ, vel qui in ea provincia deliquerunt; ſed Legatus natus excommunicatos abſolvendi non habeat auctoritatem.

An Legati juriſdictio experiret morte S. Pontificis?

Minime, quod indubie procedit, ubi res non eſt integra, vel Legatus a S. Sede.

TITULUS XXXI.

De officio Judicis ordinarii.

Quis dicitur Judex ordinarius?

QUi jure ſuo, vel Principis beneficio juriſdictionem exercere poteſt: hujuſmodi ſunt Patriarchæ, Primates, Epiſcopi, &c.

Quod eſt officium & poteſtas Ordinarii?

Ordinariorum, qui Epiſcopali gradu ſunt illuſtrati, eſt in ſuis Diœceſibus in adulteria & crimina inquirere, judicare, punire, & ſæculare brachium implorare.

TI-

TITULUS XXXII.
De officio Judicis.

Quid eſt ejus officium?

Est poteſtas lites dirimendi, puniendi, aliaque gravamina tollendi.

Quoutplex eſt Judicis officium?

Duplex: nobile & mercenarium.

Quod eſt officium nobile?

Quod nulli ſubſervit actioni, quodque judex nemine agente exercet, veluti dum reſtituit in integrum minorem, dum reſtituit natalibus, dum creat notarios.

Quod eſt officium mercenarium?

Qnod actioni propoſitæ deſervit, ut dum compellit venditorem agentem ſolvere uſuras emptori.

TITULUS XXXIII.
De majoritate & obedientia.

Quid eſt Majoritas?

Est prærogativa, qua quis aliis eſt dignior & honorabilior.

Majoritas illa unde ſpectatur?

1. Ex dignitate & juriſdictione; ſic Epiſcopus eſt major Archidiacono, Archidiaconus major eſt Archipresbytero. 2. Ex ordine, ſic Archipresbyter major eſt Archidicono. 3. Ex dignitate ordinantis; ſic

præfertur cæteris paribus qui a Pontifice eſt conſecratus. 4. Ex tempore, ſic cæteris præfertur, qui dignitatem, vel beneficium diutius obtinuit.

TITULUS XXXIV.
De Tregua & Pace.

Quid eſt Tregua?

SUnt induciæ, & ab armis ceſſatio pro interim, pax eſt finis belli.

Quotoplex eſt Tregua.

Duplex; conventionalis, quæ ex conventione recipit formam; & canonica, eaque vel perpetua, vel temporalis.

TITULUS XXXV.
De Pactis.

An valeat pactum initum inter Religioſos & Rectorem Eccleſiæ, ut illi non ſepeliant in Eccleſiis ſuis parochianos?

OMnino, quia ſic reditur ad jus commune, quo Religioſis non licet alienos parochianos ad ſepulturam libere admittere.

Au valet pactum, ut beneficium Eccleſiaſticum data pecunia reſignetur?

Minime, quia hoc eſt contra bonos mores, & eſt ſimonia.

TI-

TITULUS XXXVI.
De Tranſactionibus.

An valeat tranſactio de beneficio Eccleſiaſtico, jurispatronatus, &c.?

NOn: cum enim tranſactio fiat aliquo dato & accepto, id eſt non gratuito, ſi de beneficio & re ſpirituali fieret, incideret in crimen ſimoniæ.

Quid igitur eſt Tranſactio?

Eſt rei dubiæ ratione litis non gratuita remiſſio.

TITULUS XXXVII.
De Poſtulando.

Quid eſt poſtulare?

POſtulare (quod eſt proprium Advocatorum officium) eſt deſiderium ſuum vel amici apud eum, qui jurisdictioni præeſt, proponere, vel alicujus deſiderio contradicere hoc enim facit Advocatus Rei, iſtud vero proponit Advocatus Actoris.

An Clerici poſſint poſtulare?

Clerici ſacris ordinibus poſſunt poſtulare coram Eccleſiaſtico, non coram ſæculari, niſi ſuam cauſam aut Eccleſiæ, aut perſonarum miſerabilium, vel conjunctarum proſequantur: ſimiliter Clerici in minoribus non poſſunt poſtulare coram ſæculari, ſi a-

lantur ex ſtipendiis Eccleſiæ; quod ſi tamen ex ſtipendiis non alantur, poſſunt ex poſtulatione victum ſibi quærere, dummodo a cauſis criminalibus abſtineant.

An Monachi?

Minime, nec in foro ſæculari, nec Eccleſiaſtico, niſi forte id monaſterii utilitas exigeat, accedatque ſimul Abbatis mandatum.

TITULUS XXXVIII.

De Procuratoribus.

Quid Procurator & quotuplex?

PRocurator eſt, qui aliena negotia mandato Domini adminiſtrat in judicio vel extra. Hic ad negotia, ille Procurator ad lites vocatur.

Quomodo differt a defenſore?

Quod hic ſine mandato rebus alienis ſponte ſeſe offerat in judicio.

TITULUS XXXIX.

De Syndico.

Quid eſt Syndicus?

ESt Procurator ab Univerſitate aut Collegio conſtitutus. Dictus Penſionarius a Penſione, quam recipit pro negotiis regendis, differens in eo tantum a Procuratore in ſpecie, quod hic ſoleat Privato conſtitui & Domino, ille etiam ab adminiſtratore.

TI-

TITULUS XL.

De his quæ vi, metuſve cauſa fiunt.

Quid eſt Vis, & quid eſt Metus?

VIs eſt majoris rei impetus, cui reſiſti non poteſt. Metus eſt inſtantis, vel futuri periculi juſta mentis trepidatio. Dicitur juſta, quia vani timoris, nulla eſt excuſatio. Alius eſt gravis cadens in conſtantem virum. Alius levis, qui virum, conſtantem a propoſito dimovere non ſolet, adeoque non præbet materiam in integrum reſtitutionis.

TITULUS XLI.

De in integrum Reſtitutione,

Quid eſt illa?

ESt prioris ſtatus redintegratio a judice, Majoribus ratione doli, vis vel juſti metus: aut Minoribus ratione ætatis, vel etiam Eccleſiæ intra quadriennium concedi ſolita.

TITULUS XLII.

De Alienatione judicii mutandi cauſa facta.

Quid ſi res, vel poſſeſſio alienetur cauſa mutandi Judicium futurum?

IS in cujus præjudicum id actum erit, in integrum reſtituetur, quia alteri per alterum iniqua conditio non eſt inferenda.

TITULUS XLIII.

De Arbitris.

Quid ſi quis cauſam in judicio ob nimios ſumptus, aut litis protractionem controvertere non deſideret?

POterit ſub ſtipulatione certæ pœnæ, ut ejus metu a placitis non recedatur, uni, vel pluribus illam dirimendam committere per compromiſſum; qualis hinc dicitur arbiter compromiſſarius, ejuſque arbitrium eſt redactum ad ſimilitudinem judiciorum.

An ab ejus arbitrio appellari poſſit?

Nequaquam, quia non habet juriſdictionem, niſi fuerit arbiter juris.

Quis

Quis dicitur arbiter juris?

Qui in caſum ſuſpecti judicis dari ſolet. Arbiter arbitrator eſt, qui rem aliquam amicabiliter tanquam vir bonus & æquus definit aut componit.

FINIS LIBRI PRIMI.

Digitized by Google

LIBER SECUNDUS.

TITULUS I.

De Judiciis.

Quid eſt judicium. & quotuplex?

JUdicium proprie eſt controverſiæ apud judicem competentem legitima tractatio atque terminatio. Aliud dicitur *Eccleſiaſticum*, quod coram judice Eccleſiaſtico peragitur; aliud *Sæculare*, quod coram judice laico inter perſonas ſæculares agitatur. Aliud eſt *Civile*, in quo agitur ad commodum privatum. Aliud *Criminale*, in quo agitur ad commodum publicum. Aliud *Mixtum*, in quo & civiliter & criminaliter agitur.

TITULUS II.

De foro competenti.

Quid eſt forum competens?

ESt tribunal, cui reus ſubjicitur: nam regulariter actor ſequi debet forum rei.

Quibus modis illud ſortimur?

Pluribus, videlicet ratione delicti, contractus, privilegii, rei ſitæ, domicilii, prorogrationis, ſive conſenſus in non ſuum judicem.

TI-

TITULUS III.
De Libelli oblatione.

Quid eſt Libellus?

EST brevis ſcriptura, in qua rei & actionis ſeries ac forma certe & clare per actorem coram judice exhibetur. Sententia enim debet eſſe conformis libello.

TITULUS IV.
De mutuis Petitionibus.

Quid eſt mutua Petitio?

EST reconventio, qua videlicet, reus viſo libello actoris, viciſſim aliud ab eo petit, coram eodem judice, & in eodem judicio.

An Clericus non poteſt coram judice Laico reconveniri?

Ita, quamvis coram eo conveniri nequeat, favorabilior enim eſt reconventio conventione, hæc enim inſtar actionis; iſta vero inſtar exceptionis, ſeu defenſionis coram eodem judice proponitur. Deinde æquum eſt, ut etiam quis patiatur judicem contra ſe, quem debet habere pro ſe, ut duæ lites uno judicio terminentur.

TITULUS V.
De litis conteſtatione.

Quot ſunt judicii partes?

TRes, a citatione ad litis conteſtationem, a litis conteſtatione ad concluſionem in cauſa, ſive ſententiam definitivam excluſive, a ſententia definitiva ad executionem.

Quid eſt litis Conteſtatio?

Eſt rei ad actoris, vel actoris ad rei petitionem principalem, coram judice contradictio animo conteſtandi litem.

Quid eſt effectus litis conteſtationis?

Quod rem inductam in judicio tam reali, quam perſonali actione reddat litigioſam, ut nequidem alienari poſſit.

TITULUS VI.
Ut lite non conteſtata non procedatur ad teſtium receptionem, vel ad ſententiam definitivam.

QUia litis conteſtatio eſt totius judicii fundamentum. Si tamen timeatur de teſtium morte, puta ſi ſenes aut valetudinarii ſint, aut alias diu abſfuturi, poterit ad teſtium receptionem procedi propter neceſſitatem.

TI-

TITULUS VII.
De Juramento calumniæ.

Quid eſt Juramentum calumniæ?

EſSt, quo uterque collitigantium jurat ſe bona fide, & non calumniandi, id eſt, vexandi animo in judicio contendere.

TITULUS VIII.
De Dilationibus.

Quid eſt Dilatio, & quotuplex?

DIlatio in genere eſt juſtum temporis intervallum, quod vel a lege, vel a judice, vel conventione partium actori, vel reo conceditur. Dividiturque in *legalem*, quæ a lege abſque miniſterio judicis, vel litigantium conceditur; *judicialem*, quam judex dat, vel ex permiſſione legis, vel ex præcepto; & *conventionalem*, quæ ex conventione partium competit.

TITULUS IX.
De Feriis?

Quæ dicuntur Feriæ?

DIes, quibus juriſdictionis exercitium, & forenſis ſtrepitus quieſcit.

TITULUS X.

De ordine cognitionum.

Quid ſi actio criminalis & civilis concurrant, quænam præferenda?

CRiminalis ſi ſit principaliter intentata, excludet civilem. *Fachin lib.* 4. *cap.* 2. niſi civilis præjudicet criminali, vel e contra.

TITULUS XI.

De plus petitionibus.

Quot modis plus petitur?

RE, ſi quatuor debeantur & petantur 5. *Tempore*, ſi ante diem, vel impletam conditionem obligationi vel pactioni adjectam. *Loco*, qui id, quod certo loco ſtipulatus eſt, in alio dari petit. *Cauſa*, cum aliquid in genere vel alternative debetur, res in ſpecie, vel unum præciſe petitur.

TITULUS XII.

De cauſa proprietatis & poſſeſſionis.

CAuſa proprietatis eſt, in qua principaliter agitur de rei controverſæ proprietate, ſeu dominio, aut alio jure extra poſſeſſionem, vel quaſi poſſeſſionem.

Cau-

Cauſa poſſeſſionis eſt, in qua principaliter agitur de retinenda, vel recuperanda, vel adipiſcenda poſſeſſione.

TITULUS XIII.

De reſtitutione ſpoliatorum.

Cui, & adverſus quem competit hoc beneficium, quod ſpoliatus ante omnia ſit reſtituendus?

EI qui vi dejectus eſt, etſi Dominus non fuerit; uti ſi ſit uſufructuarius: modo tamen poſſederit, cum fuit dejectus. Item hæredi ac ejus ſucceſſori, non quidem adverſus quemlibet poſſeſſorem qui non ſpoliavit: ſed adverſus eum qui per ſe, aut per alium exſpoliavit, idque in odium violentiæ.

TITULUS XIV.

De Dolo & Contumacia.

Quid eſt Contumacia?

ERga Judicem, ſeu ſuperiorem inobedientia. Contumax hic cenſetur, qui tribus edictis ſimplicibus, vel uno peremptorio vocatus, non comparet, contra quem actor mittetur in poſſeſſionem rei ſervandæ gratia.

TI-

TITULUS XV.

De eo, qui mittitur in poſſeſſionem rei ſervandæ cauſa.

An miſſio hæc locum non habeat in beneficialibus?

NEquaquam, ut evitetur vitioſus ingreſſus ad beneficia, quæ ſine inſtitutione Canonica licite obtineri non poſſunt.

TITULUS XVI.

Ut lite pendente nihil innovetur.

An pendente lite nihil poſſit innovari?

MInime. Ne quidem Principi, vel ſummo Pontifici ſupplicare licet; imo impetrata reſcripta, nullam litis mentionem facienti tanquam ſubreptitia deſtruuntur. *cap.* 1. *fin. h. t.*

TITULUS XVII.

De Sequeſtratione. &c.

Quis dicitur ſequeſter?

APud quem plures eandem rem, de qua controverſia eſt, depoſuerunt: dictus ab eo, quod occurrenti, aut quaſi *ſequenti* eos,

eos, qui contendunt, committitur *l.* 109. *ff. de V. S.*

TITULUS XVIII.

De Confeſſis.

An poſt confeſſionem ferenda ſit ſententia?

SI ordine judiciario procedatur definitiva neceſſaria eſt; cum ordo præcipuus judicii, præcipuumque momentum in ſententia verſetur: ſin autem de plano cognoſcat judex, ſententia, poſt confeſſionem opus non eſt.

Quotuplex eſt Confeſſio?

Alia *judicialis* nuncupatur, alia *extrajudicialis*: effectus autem *judicialis* eſt, ut confeſſus pro judicato habeatur, ita ut nec revocari poſſit, niſi a minore impetrata in integrum reſtitutione.

TITULUS XIX.

De Probationibus.

Quid eſt Probatio?

ESt judici rei dubiæ, apud eum controverſæ per legitimos modos facta oſtenſio.

Quomodo dividitur?

In *artificialem*, quæ arte intellectus veluti ratiocinationibus & ſyllogiſmis; & *inartificia-*

ficialem, quæ nudis Teſtibus & Inſtrumentis conficitur: in *plenam*, quæ plenam fidem judici facit: & *ſemiplenam*. Item in *judicialem*. quæ in judicio poſt litem conteſtatam; & in *extrajudicialem*, quæ fit extra.

TITULUS XX.
De Teſtibus & Atteſtationibus.

Qui dicuntur Teſtes?

QUi ad alicujus rei fidem faciendam aſſumuntur.

Quot teſtes requiruntur?

Duo ut minimum: licet tamen quædam cauſæ plures quam duos deſiderent; unius tamen teſtimonio res decidi nequit. Unde dictum unius, dictum nullius.

TITULUS XXI.
De Teſtibus cogendis.

An teſtes cogi poſſint ad teſtimonium?

ITa, quia publice expedit veritatem revelari. Excipiuntur tamen liberi, contra parentes, liberti, contra patronos, & alii.

TITULUS XXII.
De Fide Inſtrumentorum.

Quid eſt Inſtrumentum?

Eſt ſcriptura, quæ fidem rei quam continet, judici facit: dividitur in *publicum*, quod per tabellionem rite confectum eſt, de cujus fide dubitare non licet: & *privatum*, quod ab homine privato, nulla auctoritate publica conſcriptum, quod chirographum quandoque vocatur.

TITULUS XXIII.
De Preſumptionibus.

Quid eſt præſumptio?

Eſt conjectura probabilis, ex certo ſigno proveniens ad aſtruendam fidem. Alia *hominis*, quæ ab homine. Alia *juris*, quæ a jure formatur. Hominis, alia *levis*, alia *probabilis*: Juris alia *juris*, & *de jure*. Id eſt quæ a jure vertitur in veritatem, nullam admittens in contrarium probationem.

Quandonam allegari poteſt hæc præſumptio?

Quovis tempore allegari poſſe, verius eſt ſive in oblatione libelli, &c. ſive poſt concluſionem in cauſa.

TI-

TITULUS XXIV.

De jurejurando.

Quid eſt Juramentum?

EST invocatio divini Numinis in teſtimonium, ad fidem faciendam, vel promiſſionem firmandam.

Quæ requiruntur ut ſit licitum, & quotuplex?

Tres comites, Veritas, Judicium, & Juſtitia: aliud eſt aſſertorium, promiſſorium, & comminatorium.

Quando Juramentum confirmat contractum?

Actus jure naturæ nullus, vel irritabilis, item immediate & principaliter prohibitus ob favorem publicum, bonum communitatis non confirmatur juramento: ſecus dicendum ſi principaliter, & immediate ob privatam utilitatem ſit nullus cum cuique permiſſum ſit favori ſuo renuntiare.

TITULUS XXV.

De Exceptionibus.

Quid eſt Exceptio, & quotuplex?

EST actionis vel intentionis excluſio. Alia eſt *facti*, quæ nullo jure agentis intentionem excludit: alia *juris*, qua reus excludit actoris jus ipſo jure competens.

Ju-

Juris exceptiones, aliæ *dilatoriæ*, quæ principalem cauſam & actionem non perimunt, ſed tantum ad tempus differunt: aliæ *peremptoriæ*, quæ actionem perimunt & elidunt, ut exceptio doli mali.

TITULUS XXVI.

De Præſcriptionibus.

Quid eſt Præſcriptio?

PRout confunditur cum uſucapione. Eſt adjectio dominii per continuationem poſſeſſionis temporis lege definiti. Alias eſt exceptio, qua jus alterius lapſu temporis a lege definiti extinctum eſſe oſtenditur.

An mala fides auctoris noceat ſucceſſori?

Reſp. Nocere univerſali, ut hæredi, & immediato: particulari, ut donatario, legatario, at mediato minime.

TITULUS XXVII.

De ſententia & re judicata.

Quid eſt Sententia?

ESt pronuntiatio ſeu definitio Judicis. Res judicata eſt, ipſa cauſa controverſa, quæ finem judicis pronuntiatione, accepit, abſolutione vel condemnatione.

Definitiva eſt, quæ cauſam principalem definit at terminat abſolvendo vel con-

demnando. *Interlocutoria*, quæ inter principium & finem cauſæ ſuper aliqno incidenti profertur.

Quid eſt effectus definitivæ ſententiæ?

Eſt litem, & judicis poteſtatem finire inter partes, & jus facere quod poſtea prætextu inſtrumentorum repertorum non reſcinditur.

TITULUS XXVIII.
De Appellationibus.

Quid eſt Appellatio?

Est ab inferiore judice ad ſuperiorem facta provocatio ratione gravaminis illati, vel inferendi: alia judicialis, ut a ſententia, alia extrajudicialis veluti ab electione.

Cur non dicis gradatim?

Quia licet de jure civili non poſſit, omiſſo judice inferiore immediate appellari ad ſupremum Principem, poterit tamen de jure Canonico ab infimo immediate ad Pontificem appellari, quia hic cum omni inferiore, ille non item quoad juriſdictionem concurrit.

Quinam appellare poteſt, & a quorum ſententiis?

Quilibet gravatus ab omnibus judicibus recognoſcentibus ſuperiorem, a quacumque ſententia, & caſibus non prohibitis a jure ſive civilibus, ſive criminalibus *c.5. h.t.*

An-

An a delegato ad delegantem?

Omnino, non tamen a Vicario Epiſcopi ad Epiſcopum, quia habet eandem cum eo juriſdictionem.

Qui dicantur Apoſtoli, & quotuplices?

Sunt litteræ dimiſſoriæ, quas judex a quo appellatum eſt, tranſmittit ad judicem, ad quem appellatum eſt, in teſtimonium & fidem appellationis interpoſitæ. Alii dimiſſorii, Reverentiales, & Refutatorii.

Quid eſt relatio?

Eſt judicis inferioris de jure dubitantis ad ſuperiorem tranſmiſſa conſultatio, ut ſciat, quid in judicando ſequendum ſit.

TITULUS XXIX.

De Peregrinantibus.

Quis hic Peregrinans dicitur?

QUi ad ſedem Apoſtolicam, aut ad limina Apoſtolica, ſive ex cauſa peregrinationis, ſive ex alia proficiſcitur.

TITULUS XXX.

De confirmatione utili vel inutili.

SI Pontifex ex certa ſcientia ſententiam, privilegium, aut quid aliud confirmet,

ratum manet : ſecus ſi per ob- vel ſubreptionem conceſſa fuerit confirmatio, *cap. ad noſtram h. t.* unde & in reſcriptis Canonicis hæc clauſula ſubintelligitur: *ſi preces veritate nitantur*. In civilibus autem neceſſario eſt exprimenda.

FINIS LIBRI SECUNDI.

LIBER TERTIUS.

TITULUS I.
De vita & honeſtate Clericorum.

QUia Clerici ſunt populus electus Dei, omnium oculis ad imitationem expoſitus, neceſſe eſt, ut cautius ſeſe gerant, quia non omne quod licet honeſtum eſt.

Quæ ſunt regulæ Clericorum?

Hæ ſcilicet, ne artes ignominioſas, vel officium macellaniorum, aut tabernariorum exerceant; ne mimis, hiſtrionibus, & joculatoribus operam impendant; aut dictent, ne proferant ſententiam ſanguinis; ne exerceant artem chirurgicam, quæ aduſtionem aut inciſionem inducit, &c. utantur veſtibus decentibus; ne comam aut barbam nutriant &c. ut a crapula ſi abſtineant.

TITULUS II.
De cohabitatione Clericorum & mulierum.

An prohibeantur Clerici habitare cum mulieribus?

PRohibentur, ſi agatur de iis, de quibus poteſt eſſe ſuſpicio.

An non poſſit Clericus habitare cum matre aut avia?

Poteſt, cum de iis naturale fœdus nihil permittat fœdi criminis ſuſpicari. Hæc tamen cohabitatio prohiberetur, quando eſſet ſuſpecta.

Quomodo puniuntur Clerici concubinarii, & fornicarii?

Notorii ab ordinibus ipſo jure ſuſpenſi ſunt. Imo ſi ab Epiſcopo moniti, concubinas non deſerant, a beneficio ſuſpenduntur, & correctione non ſequuta, deponuntur.

TITULUS III.
De Clericis conjugatis.

An Clerici poſſint matrimonium contrahere?

CLerici in ſacris ordinibus non poſſunt, at in minoribus conſtituti, poſſunr.

An in minoribus contrahentes retineant ſua privilegia?

Si cum unica eaque virgine contrahant, tonſuramque gerant & habitum clericalem, retinent privilegia fori, & canonis. *Si quis ſuadente* 17. *q.* 4.

Quid fori privilegium?

Eſt quo eximitnr a ſæculari juriſdictione.

An non poſſit Clericus huic privilegio renuntiare?

Minime, quia non eſt ipſi in particulari conceſſum, ſed ut eſt membrum totius ordinis Clericorum, cui præjudicium inferre non poteſt: quod omnes tangit, ab omnibus debet approbari. *R.*29. *in* 6.

TITULUS IV.

De Clericis non reſidentibus.

Au Clerici in ſuis præbendis debeant reſidere?

OMnino, nec refert an beneficium ſit tenue.

An Clerici non reſidentes privari poſſint ſuis beneficiis?

Omnino, niſi quis abſit ob juſtas cauſas.

Quæ

Quæ ſunt juſtæ cauſæ?

Si quis ſit in famulatu Papæ, vel ſui Epiſcopi: ſi quis ſit infirmus: ſi quis conceſſa facultate in probato gymnaſio ſtudeat. &c.

An abſentes ex juſta cauſa, recipiant fructus beneficii?

Recipiunt groſſos, ſive annuos proventus.

An etiam quotidianas diſtributiones?

Non, quia non dantur, niſi præſentibus in divinis. Hic tamen qui abeſt propter morbum recipit, ſi fuerit ſolitus intereſſe.

TITULUS V.

De Præbendis & Dignitatibus.

Quid eſt beneficium?

EST jus perpetuum percipiendi fructus ratione miniſterii Eccleſiaſtici. Ad quod tria requiruntur, officium, jus fructus percipiendi ex bonis Eccleſiaſticis, & ipſi fructus.

Quomodo differt ab officio.

Quod officium ſit ipſum miniſterium Eccleſiaſticum, v. g. Miſſæ celebratio.

Quomodo differt Canonicatus a Prebenda?

Quod præbenda conſiſtit in fructuum perceptione, uti nomen indicat, cum ſit dicta

quod

quod portionem Clericis præbeat. Canonicatus autem, in jure præſtandi officium divinum, habendi locum in choro, in Capitulo etiam citra fructuum receptionem: quæ tamen primo vacans aſſumpto in Canonicum debetur. *Cap. relatum h. t. Gloſſa in cap. 2. de Conc. Præb. in 6.* unde Canonicatus poteſt eſſe ſine Præbenda.

Quotuplex eſt Beneficium?

Multiplex: aliud eſt ſæculare, aliud regulare, aliud ſimplex, aliud non ſimplex. Item aliud patrimoniale, item juris patronatus, & non juris patronatus.

Quid eſt Beneficium ſæculare, quid Regulare?

Regulare, quod pro Regularibus (ut Abbatia.) *Sæculare*, quod pro ſæcularibus eſt inſtitutum. Unde Regula: Regularia Regularibus, Sæcularia Sæcularibus ſunt conferenda.

Quid eſt beneficium non ſimplex?

Quod præter miniſterium Eccleſiaſticum habet vel juriſdictionem, ut Papatus, Epiſcopatus, &c. Et hoc beneficium vocatur Dignitas: vel præeminentiam, ut Cantoria, beneficium Sacriſtæ, Theſaurarius, &c. & hoc beneficium vocatur Perſonatus, vel curam habet animarum, & dicitur Curatum.

Quid

Quid eſt beneficium ſimplex?

Quod neque juriſdictionem, neque præminentiam, aut adminiſtrationem ſingularem habet.

Quid eſt beneficium monoculum?

Quod Prælatus unicum habet conferendum. Non monoculum, e contra.

Quomodo acquiritur Beneficium?

Per electionem, poſtulationem & translationem ſubſecuta confirmatione, & per collationem.

Quotuplex eſt collatio?

Duplex: *libera*, & non *libera*: *Libera*, (quæ & proprie collatio dicitur) eſt, quando collator unicuique ut vult poteſt conferre beneficia: *non libera*, quando fit ad mandatum Pontificis, vel ad præſentationem patroni.

Qui habet jus beneficia libere conferendi?

Papa, Epiſcopus interdum cum conſenſu Capituli, Præpoſitus, vel Decanus Eccleſiæ collegiatæ: verum his conſuetudo plerumque derogat.

An habenti beneficium poſſit aliud conferri?

Jure ſcripto plures dignitates vel parochiales Eccleſiæ eidem non poſſunt conferri, niſi ex diſpenſatione S. Pontificis, qui poteſt diſpenſare cum ſublimibus & litteratis viris: neque poteſt quis retinere plu-

plura beneſitia ſimplicia ſine diſpenſatione; niſi eorum alterum non ſufficeret decenti ſtatui Clerici, neque perſonalem reſidentiam requireret.

An non poſſit quis per alium reſidere?

Non, quia R. *poteſt quis per alium, quod poteſt per ſe ipſum*, exceptionem patitur, quando eſt electa induſtria perſonæ.

Quid ſunt beneficia incompatibilia primi ordinis?

Quorum uno obtento vacat ipſo jure alterum. Quod ſi tantum ſit dimittendum; erunt incompatibilia ſecundi ordinis.

TITULUS VI.

De Clerico ægrotante.

An Clericus ægrotans privari poteſt beneficiis?

MInime, quia afflictis afflictio non eſt addenda. Imo neque privandus fructibus & diſtributionibus quotidianis, ut diximus ſupra. Quia imputari non debet ei, per quem non ſtat ſi non facit, quod per eum eſt faciendum. *R. 41. in 6.*

An Clerico ægrotanti detur Coadjutor?

Prælatis aut Eccleſiarum Paſtoribus perpetuo morbo laborantibus datur coadjutor, qui interim curam animarum habeat, aſſignata ei certa ex fructibus portione.

TI-

TITULUS VII.
De Inſtitutionibus.

Quid eſt Inſtitutio?

HOc loco eſt collatio illa non libera quæ ſit ad præſentationem parroni.

Ad quem pertinet?

Ad Epiſcopum, vel ad ejus Vicarium, & ad Capitulum ſede vacante,

Cur dixiſti inſtitutio hoc loco?

Quia varie ſumitur, modo pro deductione in beneficii poſſeſſionem, modo pro qualibet proviſione Eccleſiaſtica. Ut in hac R. beneficium Eccleſiaſticum non poteſt licite, ſine inſtitutione Canonica obtineri. *R.* 1. *in* 6.

TITULUS VIII.
De conceſſione Præbendæ & Eccleſiæ non vacantis.

An valeat collatio facta de beneficio viventis?

MInime, quia talis collatio votum captandæ mortis alterius inducit.

TITULUS IX.

Ne ſede vacante aliquid innovetur.

An Epiſcopo mortuo, ſive vacante, Capitulum poſſit conferre beneficia, ſpectantia ad liberam collationem Epiſcopi?

MInime, poterit tamen clericos inſtituere, & conferre beneficia, quæ ad Epiſcopum & Capitulum ſimul pertinebant.

In quem, ſede vacante, tranſit juriſdictio Epiſcopalis?

In Capitulum.

TITULUS X.

De his quæ fiunt a Prælato ſine conſenſu Capituli.

An Epiſcopus poſſit omnia facere pro ſuo libitu?

NOn, nam in aliquibus requiritur Capituli conſenſus, ut in alienatione rei Eccleſiaſticæ; aliquando conſilium Capituli, ut in inſtitutionibus.

Quid refert an conſenſus, an conſilium?

Plurimum: nam quando requiritur conſenſus, Epiſcopus nil aliud facere poteſt, quam quod permittit major & ſanior pars Capituli; at ubi requiritur conſilium, ſatis eſt rem communicaſſe, & aliorum ſententiam imploraſſe.

TITULUS XI.
De his, quæ fiunt a majori parte Capituli.

Quæ dicitur major pars, & quæ ſanior?

M*Ajor*, quæ excedit perſonarum numerum, *Sanior*, quæ majori zelo & dignitate præſtat,

Quid ſi pars minor rationabili de cauſa moveatur, an poſſit contradicere & appellare?

Poteſt.

TITULUS XII.
Ut Eccleſiaſtica beneficia ſine diminutione conferantur.

An Beneficia debeant conferri ſine diminutione?

MAxime, nam collator non poteſt partem proventuum ſibi ſervare. *cap. unic. h. t.*

TI

TITULUS XIII.

De rebus Eccleſiæ alienandis vel non.

Quid eſt alienatio?

EST actus, quo dominium, vel jus reale transfertur.

An res Eccleſiæ poſſint alienari?

Non poſſunt, niſi juſta cauſa ſubſit, & inſuper ſolemnitates requiſitæ adhibeantur.

Quid eſt juſta cauſa?

Urgens neceſſitas, vel evidens Eccleſiæ utilitas.

Quæ ſolemnitates requiruntur?

Si alienatio fiat per Epiſcopum, requiritur tractatus & conſenſus Capituli: ſi ab Abbate Minore Epiſcopo, Epiſcopi diœceſis conſenſus: ſi vero alienatio fiat rei Parochialis, requiritur Epiſcopi & Presbyteri conſenſus.

Quid ſi alienatione legitime facta ſit Eccleſia læſa, an poſſit reſtitui in integrum?

Poteſt.

TITULUS XIV.
De Precariis.

Quid eſt contractus Precariarum?

QUo res in perpetuum, vel ad vitam, vel ad longum tempus conceditur ea lege, ut renovetur de quinquennio ad quinquennium, ſecundum antiquam conſuetudinem.

Quomodo differt a precario?

Quod per precarium utenda concedatur, quamdiu patitur qui conceſſit; unde precarium ad nutum concedentis poteſt revocari; at precaria non item.

Quando res non gratis, ſed ſub annua penſione conceditur, quomodo differt ab emphyteuſi?

Quod in emphyteuſi non fiat iſta renovatio de quinquennio in quinquennium.

TITULUS XV.
De Commodato.

Quid eſt Commodatum?

EST contractus, re initus, quo res gratis datur utenda, ut expleto uſu eadem reſtituatur.

TI-

TITULUS XVI.
De Depoſito.

An Eccleſia teneatur de re apud Clericum depoſita?

NOn, niſi depoſitum fuerit converſum in Eccleſiæ utilitatem, quia delictum perſonæ non debet in detrimentum Eccleſiæ redundare. *R.* 76. *in* 6°.

TITULUS XVII.
De Emptione.

An Emptio reſcindatur, ſi læſio ultra dimidium intervenerit?

OMnino, neque tantum ex diſpoſitione juris civilis, ſed etiam juris Canonici, niſi maluerit Læſor contractum ad juſtam æqualitatem revocari. In alternativis enim electio eſt debitoris *R.* 70. *in* 6.

TITULUS XVIII.
De Locato.

Ad quot annos rei Eccleſiæ poſſunt locari?

EX conſtitutione Pauli Quinti non poſſunt locari ultra triennium, verum hæc conſtitutio vix eſt recepta, & paſſim obſervatur, ut locari poſſint uſque ad 9. annos: ne-

neque in tali locatione requiruntur ſolemnitates requiſitæ in alienationibus rerum Eccleſiaſticarum.

TITULUS XIX.

De rerum permutatione.

An permiſſa ſit beneficiorum permutatio?

SI quis propria ſua auctoritate beneficium ſuum cum altero permutare auſus fuerit, beneficio privabitur: valet tamen permutatio accedente ſuperioris auctoritate: & ſi collatio ad alium ſpectaverit, ejus etiam requiritur conſenſus.

Quid ſi Epiſcopus beneficia ex cauſa permutationis reſignata aliis conferat, an valebit collatio?

Non, ne conceſſione juris utentibus, maxime circa ſpiritualia, illudatur.

TITULUS XX.

De Feudis.

Quid eſt Feudum?

EſSt conceſſio rei immobilis vel æquipollentibus ſub fidelitate per accipientem, id eſt, vaſallum præſtanda.

Quæ

Quæ ejus diviſio?

Aliud eſt novum, aliud antiquum ſeu paternum: *Novum* eſt, quod adhuc exiſtit apud primum acquirentem: & ſi hic primus acquirens moriatur ſine liberis redit ad Dominum. *Paternum* eſt, dum eſt in perſona filiorum aut nepotum acquirentis, vaſallo moriente ſine liberis, tranſit ad agnatos.

TITULUS XXI.
De Pignoribus.

An Clericus poſſit rem Eccleſiæ dare pignori?

NEquaquam, cum res aliena pignori dari non poſſit.

TITULUS XXII.
De Fidejuſſoribus.

An Religioſi poſſint fidejubere?

NOn, niſi ab Abbate & conventu mandatum habeant.

An Clerici?

Poſſunt, licet eis prohibeantur frequentes fidejuſſiones.

TITULUS XXIII.
De Solutionibus.

An Prælatus ſucceſſor teneatur ſolvere debita prædeceſſoris?

NOn, niſi fuerint contracta pro Eccleſiæ neceſſitate.

An Clericus debitor habeat beneficium competentiæ?

Omnino, & eatenus tenetur ſolvere quatenus facere poteſt. *cap. Odoardus h. t.*

TITULUS XXIV.
De Donationibus.

An Epiſcopi, alique Prelati res Eccleſiæ donare poſſint?

NOn, cum Prælati Eccleſiaſticarum rerum ſint adminiſtratores, non Domini.

An non ergo plus tribuatur Prælato, quam Procuratori?

Plus tribuitur in eo, quod Prælatus exiguas donationes, quæ Eccleſiæ non ſunt graves, facere poſſit; quæ vero exiguæ dici debeant, ſpectandum ex conſuetudine.

TI-

TITULUS XXV.
De peculio Clericorum.

Quid eſt peculium?

EſT parva pecunia ſervo, vel filiofamilias a Domino vel patre conceſſa, ſeorſim a rationibus Domini vel patris.

Quotuplex eſt peculium?

Quadruplex, caſtrenſe, quaſi caſtrenſe, adventitium, profectitium. *Caſtrenſe* quod ratione militiæ: *quaſi Caſtrenſe*, quod eſt advocatura: proventibus Sacerdotiorum acquiritur: *Profectitium*, quod ex re Patris; *Adventitium*, quod aliunde advenit, quam ex militia armata, togata vel clericali.

TITULUS XXVI.
De Teſtamentis.

An Clericus teſtari poſſit?

DE iis poteſt, quæ non habuit intuitu Eccleſiæ, ſed aliunde.

Cur potius poteſt de iis diſponere inter vivos, quam poſt mortem?

Ne fiant avari juxta illud: Da tua, dum tua ſunt, poſt mortem tua non ſunt.

TITULUS XXVII.
De Succeſſionibus ab inteſtato.

Clerico mortuo ab inteſtato, ad quæ bona deferuntur?

BOna acquiſita intuitu Eccleſiæ deferuntur ad Eccleſiam: bona aliunde acquiſita deferuntur ad parentes & conſanguineos Clerici: ſi nullos reliquerit conſanguineos, deferuntur ad Eccleſiam.

TITULUS XXVIII.
De Sepulturis.

Ubi quis ſepelitur?

UBi electa eſt ſepultura, cum quis ſepelitur extra propriam parochiam, Eccleſiæ Parochiali debetur portio ex illis, quæ reliquit Eccleſiæ, in qua elegit ſepulturam, & hæc portio vocatur Canonica.

Quid ſi quis non elegerit ſepulturam?

Sepelitur in Eccleſia Parochiali, vel in ſepulcro majorum, vel ſi ſit uxor in ſepulcro mariti mortui: ſi plures maritos habuerit: ſequetur ſepulturam ultimi mariti.

An filius famil. poſſit eligere ſepulturam.

Poteſt, niſi ſit infans, quia in ea ætate velle & nolle non habet.

An Religioſi?

Minime, quia eorum voluntas eſt in arce Prælati, ſed apud propria monaſteria ſunt tumulandi.

TITULUS XXIX.
De Parochiis.

Quid eſt Parochia?

EſSt locus in quo degit populus uni Eccleſiæ deputatus certis limitibus conſtitutus.

Unde dicta Parochia?

Dicta ἀπὸ τοῦ παρέχειν quod eſt præbere, largiri, quia ibi ſit Sacramentorum diſtributio.

TITULUS XXX.
De Decimis, Primitiis & Oblationibus.

Quid ſunt Decimæ?

SUnt decima, vel quota pars bonorum licite quæſitorum Deo debita.

tione, Prælati imperio ſub aliqua ſpeciali a Romano Pontifice approbata regula ſubjicitur. Dixi ratihabitatione, &c. quia ratihabitationem retrotrahi, & mandato non eſt dubium comparari. R. 10. *in* 6.

Quo ætatis anno permiſſa eſt profeſſio?

Jure Pontificio maſculis anno 14. fœminis anno 12. At ex *Concilio Tridentino* profeſſio ſive a maſculis ſive a fœminis, non poteſt fieri ante aanum 16. expletum.

TITULUS XXXII.
De converſione Conjugatorum.

An conjux altero invito, poſſit tranſire ad Religionem?

OMnino, ſi copula non interceſſerit: alias ſecus.

An conjux remanens in ſæculo poſſit inire ſecundas nuptias?

Omnino, ſi copula non interceſſerit, alias deberet alter conjux etiam tranſire ad religionem, vel continentiam vovere.

TITULUS XXXIII.
De converſione Infidelium.

Quid ſi Conjux infidelis ad fidem convertatur?

VIde infra Tit. 19. Lib. 4. q. 2.

TITULUS XXXIV.
De voto, & voti redemptione.

Quid eſt Votum?

EST promiſſio ſaltem interior Deo facta de bono ſcilicet meliori. Unde licet bonum ſit nubere, votum tamen nubendi non ligat, quia Deo gratius eſt ſe continere, quam matrimonium inire.

Quotuplex eſt?

Aliud *ſimplex*, aliud *ſolemne*: item aliud *perſonale*, aliud *reale*, aliud *mixtum*. *Solemne* eſt, quod ſuſceptioni ſacri Ordinis, vel profeſſioni religionis approbratæ, eſt conjunctum: *Simplex*: dum alias ſimpliciter voves vitam cælibem, religionem, jejunium, &c. *Reale*, quo res aliqua externa: *Perſonale*, quo factum: *Mixtum*, quo utrumque promittitur, ut peregrinatio cum oblatione.

TITULUS XXXV.
De ſtatu Monachorum, & Canonicorum Regularium.

Quid ſtatus hic?

Est vitæ conditio, qua quis alteri devincitur, veluti profeſſus per votum triplex Caſtitatis, Paupertatis & Obedientiæ vitæ religioſæ adſtringitur, quam aliqui Solitarii & contemplativam a cætu hominum remòti degunt dicti *Monachi*. Alii inter homines dicti *Regulares*.

TITULUS XXXVI.
De Religioſis Domibus ut Epiſcopo ſint ſubjectæ.

Quid venit nomine Domus religioſæ?

Quilibet locus pius, etiam monaſterium, Proprie tamen dicuntur domus religioſæ Xenodochia, Noſocomia, Bebotrcphia, & ſimilia.

TI-

TITULUS XXXVII.

De Capellis Monachorum.

Quid ſunt Capellæ Monachorum?

SUnt Eccleſiæ quædam, in quibus Monachi adminiſtrant Sacramenta.

An etiam Epiſcopo ſunt ſubjectæ ſicuti Domus Religioſæ.

Omnino: niſi hac juriſdictione ſpeciali privilegio, vel legitima præſcriptione probentur exemptæ.

TITULUS XXXVIII.

De Jure Patronatus.

Quomodo differt a patronatu civili?

QUod ſit jus illud, quod habent patroni in liberos ex manumiſſione: at jus patronatus hic, eſt jus præſentandi clericum ad beneficium vacans.

Quotuplex eſt?

Duplex: Eccleſiaſticum, & Laicum: *Eccleſiaſticum* eſt, quod quis acquiſivit ex eo, quod fundaverit, vel dotaverit Eccleſiam ex bonis Eccleſiaſticis: *Laicum* autem, quod

quod quis Eccleſiam fundaverit ex bonis ſæcularibus.

Quomodo ergo acquiritur?

Fundatione, conſtructione, & dotatione Eccleſiæ. Item donatione, emptione alicujus rei, cui patronatus annexus eſt. Propterea pretium augere, foret ſimonia.

Intra quod tempus debet patronus præſentare?

Laicus, intra quatuor menſes; Eccleſiaſticus intra ſex.

Patrono mortuo, ad quos devolvitur jus patronatus?

Ad hæredes non in capita, ſed in ſtirpes.

TITULUS XXXIX.
De Cenſibus, Exactionibus, & Procurationibus.

Quid eſt Cenſus?

CEnſus hic eſt quædam penſio, quæ de proventibus Eccleſiæ ſolvitur.

Quotupliciter Cenſus ſumitur?

Dupliciter, primo enim ſumitur generaliter, cum aliquid annuatim præſtatur: ſecundo ſtricte pro eo, quod ſolvitur Eccleſiæ, aut Epiſcopo in ſignum ſubjectionis, quale Cathedraticum dici ſolet.

Quid

TITULUS XLII.

De Baptiſmo, & ejus effectu.

An infantes infidelium invitis parentibus ſint baptizandi?

NOn, niſi alter parentum conſenſerit, qui hac in parte tam favorabili præfertur recuſanti. *Cap. ſicut de Judæis.*

Quare non aliter?

Quia cum parentes ad fidem non ſint cogendi inviti, non debent juribus paternis privari.

TITULUS XLIII.

De Presbytero non baptizato.

An ordinatio ejus ſubſiſtat?

NEg. quia Baptiſmus eſt janua omnium Sacramentorum.

TITULUS XLIV.

De Cuſtodia Euchariſtiæ.

Quomodo Euchariſtia cuſtodienda?

MUnde, reverenter & devote, ut prompta ejus ſit copia viaticum iu neceſſitate miniſtrandi. Servandum & Chriſma,

id

id eſt, Sacramentum extremæ Unctionis, ut & hujus ſit copia ad infirmos cum lumine deferendi.

TITULUS XLV.
De Reliquiis, & Veneratione SS.

Quinam pro Sanctis venerandi?

QUi Apoſtolica auctoritate approbati, & in numerum Sanctorum relati, ſeu canonizzati. Juxta illud *Pſal.* 150. *Laudate Dominum in Sanctis ejus.*

TITULUS XLVI.
De Obſervatione Jejuniorum.

Quid eſt Jejunium?

ESt major quædam victus parſimonia & abſtinentia, quam communis temperantiæ regula poſtulet ab Eccleſia certis temporibus ad refrænanda vitia inſtituta. Ad quam Chriſti fideles omnes ſub gravi obligatione ab anno 21. (niſi corporis debilitas aut labor excuſet) uſque ad annum 60. aſtringuntur.

TI-

TITULUS XLVII.

De Purificatione poſt Partum.

An adhuc hodie Mulier poſt partum ſit ab ingreſſu Eccleſiæ arcenda?

MInime, nam lex antiqua ſtatuens: quod pariens maſculum uſque ad 40. fœminam vero uſque ad 80. dies ab Eccleſia arceretur, adventu Legis novæ ſicut quoad reliqua ceremonialia & judicialia ſua evanuit.

TITULUS XLVIII.

De Eccleſiis ædificandis vel reparandis.

Quinam ad hoc obligantur?

QUi deſtructioni cauſam dederunt, vel ſi vetuſtate lapſa ſit Eccleſia, tenebitur Fabrica; quæ ſi non ſufficiat, Clerici; & alii fructus Eccleſiæ percipientes, quatenus ſupereſt ſubſtentationi eorum. Si nec hi ſufficiant, ad contributionem cogantur Parochiani, quorum gratia S Ædes inſtaurantur, niſi inopes fuerint; tum enim refe-

ren-

renda foret Eccleſia ad Matricem vel maxime vicinam. *Trid. Seſſ.21. cap.7. de Refor.* Sed hæc intelligenda ſunt, niſi aliud habeat conſuetudo, quia in actus humanos influit mos regionis.

TITULUS XLIX.

De Immunitate Eccleſiarum.

Quid eſt Immunitas, & quotuplex?

EST liberatio quædam ab onere aut munere alicui commiſſo. Eſt triplex, realis, perſonalis, localis, *Realis eſt*, qua res Eccleſiaſticæ liberæ ſunt, & exemptæ a tributis & oneribus, quæ a ſæcularibus ponuntur. *Perſonalis*, qua Eccleſiaſticæ perſonæ a ſæculari juriſdictione eximuntur. *Localis*, quæ Eccleſiis & Religioſis locis tribuitur. Hac immunitate gaudent delinquentes, qui ad Eccleſias confugiunt, niſi reperiantur prohibiti, ut publici latrones, nocturni agrorum depopulatores & qui in Eccleſia delinquunt.

TI-

TITULUS L.

Ne Clerici vel Monachi ſæcularibus negotiis ſe immiſceant.

Quæ ratio prohibitionis?

QUia cum ſint electi in ſortem Dei, eorum eſt divinis vacare ne vel miniſterii negligentiam admittant, vel æternæ felicitatis jacturam. Culpa enim eſt immiſcere ſe rei, ad ſe non pertinenti. *R. 19. in 6.*

FINIS LIBRI TERTII.

Digitized by Google

LIBER QUARTUS.

TITULUS I.
De Sponſalibus & Matrimoniis.

Quid ſunt ſponſalia?

FUturarum nuptiarum promiſſio & repromiſſio. Jure tamen Pontificio ipſummet matrimonium non infrequenter denotant. *c. pen. h. t.*

Quotuplicia ergo ſunt ſponſalia?

Duplicia: ſponſalia de futuro, & ſponſalia de præſenti. *Sponſalia de futuro* ſunt jam definita, quæ fiant per verba futuri temporis v. g. *Ego te ducam in uxorem*. *Sponſalia de præſenti* ſunt ipſum matrimonium, quæ fiunt per verba, exprimentia præſentem conſenſum conjugalem, v. g. *Ego te accipio in uxorem*.

Quid ſentis de ſimilibus verbis?

Volo contrahere tecum, habere te in uxorem, contrahuntur ſponſalia non matrimonium: ſi tamen dicantur cum intentione ſe obligandi. Sed per hæc verba, *non habeo aliam uxorem niſi te*, nec matrimonium, nec ſponſalia contrahuntur, *Covar. de ſponſal.*

ſal. p. 2. *c.* 4. *paragr.* 1. quia pura negativa nihil ponit.

An qui contraxit ſponſalia, poſſit compelli matrimonium contrahere?

Probabile eſt compelli poſſe a judice, qui tamen perſpectis circumſtantiis ſi ex coacto matrimonio gravia mala futura videat, non amplius coget.

Quomodo diſſolvi poſſunt ſponſalia?

Mutuo contrahentium conſenſu, propter nimiam abſentiam ſponſi, per religionis profeſſionem, propter ſupervenientem gravem & incurabilem morbum, propter ſupervenientem notabilem ſponſæ deformitatem, & ſimilem cauſam, quæ ſi ab initio adfuiſſet, non promiſiſſet.

TITULUS II.
De deſponſatione impuberum.

An impubes poſſit contrahere ſponſalia?

IMpubes minor ſeptennio non poteſt, quia requiritur conſenſus; ante ſeptennium autem pueri non habent uſum rationis, quod ſi tamen haberent uſum rationis, probabile eſt (etſi multi diſſentiant) poſſe conteahere ſponſalia. Impubes vero major ſeptennio poteſt, utique ſi habeat uſum rationis.

An impuberes contrahentes ſponſalia poſſint ab iis reſilire ante pubertatem?

Non poſſunt ne quidem communi conſenſu: at vero ubi ambo pubertatem pervenerint.

Quid ſi eorum alter altero prior ad pubertatem pervenerit?

Multi putant poſſe; imo debere ſtatim reſilire: alii docent debere alterius pubertatem exſpectare.

Quid ſi impubes contraxerit ſponſalia cum pubere?

Pubes non poterit: impubes autem poterit reſilire, ubi ad pubertatem pervenerit.

An impuberes poſſint contrahere matrimonium?

Non: & ſi per verba de præſenti matrimonium contraxerint, ille contractus reſolvitur in ſponſalia de futuro, nempe ſi contraxerint coram parocho & teſtibus, poſt Concil. Trid. Cæterum impuberes de Jure Canon. matrimonium contrahere poſſunt, ſi malitia ſuppleat ætatem, quia melius eſt nubere, quam uri. Imo nonnunquam pro bono pacis, ut puta inter Principes ad eos continendos in amicitia, matrimonium infra pubertatem contrahi permittitur.

TI-

TITULUS III.
De clandeſtina deſponſatione.

An matrimonium clandeſtine contractum valeat?

VAlet jure Canonico, quamvis ita contrahentes peccent. At hodie ex Concilio Trident. eſt nullum ſine præſentia proprii Parochi, vel alterius Sacerdotis de ipſius Parochi ſeu Ordinarii licentia; & duorum aut trium teſtium. Hæc tamen Concilii prohibitio non eſt extendenda ad ſponſalia de futuro.

TITULUS IV.
De ſponſa duorum.

An una poſſit ſimul habere duos maritos?

NOn, ſicut è contra unus maritus non poteſt babere duas uxores: nam eodem tempore duas uxores habens viventes fit infamis, *l. neminem C. de incertis nuptiis*.

Quid ſi ergo nubat duobus per verba de præſenti?

Prior deſponſatio poſtetiori prævalet, & ſecunda nulla eſt ipſo jure.

TITULUS V.

De conditionibus appoſitis.

Quæ dicuntur Sponſalia conditionata?

CUm quis pollicetur ſe nuptias contracturum, ſi quid tale fiat vel contigerit, v.g. Si dederit decem, ſi pater conſenſerit, &c.

Quotuplex eſt Conditio?

Triplex: vel honeſta & poſſibilis, veluti *ſi pater conſentiat*; vel turpis, veluti *ſi Titium occideris*; vel impoſſibilis, veluti *ſi mare ebiberis*.

Quid eſt effectus condttionis ſponſalibus appoſitæ?

Conditio honeſta & poſſibilis matrimonium, ſicut & reliquos contractus, atque hæredum inſtitutiones, & legata ſuſpendit. At conditio impoſſibilis & turpis, licet vitiet cæteros contractus, non vitiat tamen matrimonium, ſed pro non adjecta habetur, ſi modo non repugnet ſubſtantiæ, aut bono, aut fidei ipſius.

Aſſignes mihi conditiones ſic repugnantes?

Bono repugnat. ſi dieam, *Volo tecum contrahere ſi generationem prolis evites:* repugnat ſubſtantiæ, ſi dicam, *tecum contraho*, do-

donec inveniam ditiorem: repugnat fidei matrimonii ſi dicam, *Tecum contraho, ſi pro quæſtu adulterandam te tradas.*

TITULUS VI.
Qui Clerici vel voventes, &c.

An votum ſolemne, vel ſimplex caſtitatis impediat & dirimat matrimonium?

SImplex votum impedit tantum matrimonium contrahi; votum ſolemne dirimit; ſi quis igitur poſt votum ſimplex contrahat, matrimonium erit ratum nec propter votum diſſolvetur.

TITULUS VII.
De eo, qui duxit in matrimonium, quam polluit per adulterium.

Si quis vivente uxore, cum aliâ adulterium commiſerit, an cum illa poſſit contrahere, legitima uxore defuncta?

POteſt; fallit tamen duobus caſibus: 1. Si inſuper adulteræ fidem dederit de contrahendo matrimonio, vel de facto

 cum

cum illa contrahat, vivente adhuc uxore. 2. Si mortem uxoris prioris adultera, aut adulter ſit machinatus; ſi machinatio fiat animo contrahendi, & inſuper habeat effectum occiſione ſequuta.

TITULUS VIII.
De Conjugio Leproſorum.

An Lepra reſcindat matrimonium & ſponſalia?

SUperveniens, poſt ſponſalia de futuro ante nuptias contractas reſcindit illa. Lepra vero ſuperveniens non dirmit matrimoniom ante contractum.

TITULUS IX.
De Conjugio Servorum.

An Servus poſſit contrahere matrimonium?

ITa etiam Domino contradicente, quanquam propter tale matrimonium Dominus non privetur debitis ſervitiis.

Digitized by Google

An valeat matrimonium, ſi liber homo cum ancilla contrahat?

Vel liber homo ſcivit illam eſſe ancillam, & valet matrimonium: vel putavit illam eſſe liberam; hoc caſu nullum eſt matrimonium. Error enim hujuſmodi conditionis eſt impedimentum dirimens matrimonium.

TITULUS X.
De natis ex libero ventre.

An natus ex patre libero, matre ancilla ſit liber?

ESt ſervus, quia partus ventrem ſequitur quoad libertatem, Patrem quoad dignitatem.

TITULUS XI.
De Cognatione ſpirituali.

Quotuplex eſt Cognatio?

TRiplex, ſpiritualis, legalis, & ſanguinis, ſeu naturalis.

Unde oritur ſpiritualis Cognatio?

Ex Baptiſmo, & Confirmatione.

Qua-

Quotuplex eſt Cognatio ſpirituali?

Duplex; paternitas, compaternitas; poſt Concilium Tridentinum paternitas contrahitur inter baptizanrem & baptizatum, inter ſuſcipientem ſeu patrinum & ſuſceptum. Compaternitas oritur inter ſuſcipientem ex baptiſmo, & parentem baptizati. Quod dixi de cognatione ex baptiſmo, idem dic de cognatione orta ex confirmatione.

An inter patrinum & patrinam conttahitur compaternitas?

Minime.

Quis eſt effectus cognationis ſpiritualis?

Quod dirimat contractum: verum nota hodie ex Concil. Trid. compaternitatem, quæ oriebatur inter uxorem patrini & parentes baptizati, & etiam fraternitatem eſſe ſublatam, adeoque baptizatus cum filia patrini recte contrahit matrimoninm. *Seſſ.* 24. *de refor. matrimonii. c.* 2.

TITULUS XII.
De Cognatione legali.

Quid eſt Cognatio legalis?

Eſt propinquitas, quæ per adoptionem, vel arrogationem contrahitur.

Quo-

Quotuplex eſt Cognatio legalis?

Triplex; Prima eſt *aſcendentium*, aut *deſcendentium*, adoptantis ſcilicet & adoptati, quæ nec adoptationis diſſolutione, nec emancipatione tollitur. Secunda eſt quaſi *tranſverſalis*, ſcilicet inter adoptatum & filios naturales adoptantis, quæ adoptionis diſſolutione & emancipatione tollitur. Tertia eſt illa, quæ contrahitur inter uxorem adoptati & adoptantem; inter adoptatum & adoptantis uxorem, quæ perpetuo durat, ſicut prima.

Quis eſt effectus cognationis legalis?

Quod quælibet impediat, & dirimat matrimonium, proveniens ſcilicet ex arrogatione ſive ex adoptione perfecta, quia de altera id minus eſt probabile.

TITULUS XIII.
De eo, qui cognovit conſanguineam uxeris ſuæ vel ſponſæ.

Quid eſt affinitas?

PRopinquitas perſonarum proveniens ex carnali copula. Porro hoc titulo agitur de affinitate contracta per illicitam; titulo ſeq. de affinitate contracta per copulam licitam.

Quis

Quid eſt effectus hujus affinitatis?

Diſtinguo, an ſupervenit ſponſalibus, vel nuptiis contractis; an vero affinitas fuerit contracta ante matrimonium: priori caſu ſponſalia de futuro dirimuntur, non tamen dirimitur matrimonium contractum: poſteriori caſu dirimitur matrimonium & impeditur contrahendum uſque ad 4. gradum jure Canonico: nam poſtea Concilium Tridentinum limitavit impedimentum affinitatis ex illicita copula, uſque ad primum duntaxat & ſecundum gradum, non ulterius. Unde in tertio, vel in quarto affinitatis non dirimitur matrimonium contractum, ſed ne quidem impeditur contrahendum ut poſtea Pius V. Pontifex motu proprio declaravit, ut refert Navar. *in Manual. confeſſ. cap.* 22. 24. *in fin. Dixi modo affinitatem ſupervenientem non dirimere matrimonium contractum*, v. g. Si quis uxoris ſuæ conſanguineam cognoſcat.

An non ergo ille punietur?

Omnino: nam ab uxore propriâ non poterit debitum petere, licet uxori petenti non poſſit denegare, ne innocens privetur jure ſuo. Deinde uxore ſua defuncta, non permittetur aliam uxorem ducere quamvis ſi duxerit, ſit validum matrimonium; ita tamen, ut non poſſit debitum exigere. *Seſſ.* 24. *de Reformatione matrimonii*.

Quid

Quid eſt publica honeſtas?

Eſt impedimentum hodie oriens ex ſponſalibus validis de futuro, vel de præſenti nondum conſummatis. Dicitur *honeſtas*, quia minime honeſtum eſt perſonas, inter quas hoc impedimentum intervenit, nuptias inire.

Quouſque dirimit matrimonium, dum oritur ex ſponſalibus de futuro?

Reſp. non ultra primum gradum, juxta *Conc. Trid. Seſſ. 24. c. 3. de reform.*

TITULUS XIV.
De Conſanguinitate & Affinitate.

Quotuplex eſt Conſanguinitas?

TRiplex: juxta linearum ordinem & diverſitatem, aſcendentium ſcilicet, deſcendentium & collateralium. Aſcendentes ſunt parentes, & qui nos genuerunt, ut pater, avus proavus: deſcendentes ſunt liberi, & qui ex iis geniti, ut filius, nepos, pronepos: collaterales ſunt, qui communem nobiſcum propinquum parentem habent, ut frater, patruus, patruelis.

An-

An inter conſanguineos ſint nuptiæ prohibitæ?

In linea recta, hoc eſt inter aſcendentes & deſcendentes, prohibitæ ſunt in infinitum, utroque jure. In linea collaterali Jure civili uſque ad quartum gradum excluſive: at jure Canonico prohibitæ ſunt uſque ad quartum gradum incluſive.

Quomodo computantur gradus utroque jure?

In linea recta ſingulæ perſonæ ſingulos conſtituunt gradus, una perſona dempta; in hac numeratione conveniunt jus Canonicum & civile: at in collaterali linea diſcrepant: nam jure civili ſingulæ perſonæ dempto ſtipite, ſingulos gradus conſtituunt, jure vero Canonico duæ ſemper perſonæ lineæ æqualis numerantur, & illo jure tantum ſpectatur, quantum quis a communi parente diſtet; unde jure Canonico frater a fratre tantum diſtat uno gradu, eo quod uterque a communi parente uno tantum gradu diſtet. Unde tres regulæ; *Prima eſt* In linea recta tot ſunt gradus, quot ſunt perſonæ ſtipite dempto v. g. a me ad abavum quinque numerantur perſonæ, ego, pater, avus, proavus, abavus; hinc igitur inter me & abavum quatuor gradus recenſe-

ſebantur, quia una perſona demitur. *Secunda regula*; In linea collaterali tot gradibus collaterales diſtant inter ſe. quot gradibus a ſtipite is diſtat, qui ex iis remotior eſt, v, g. filius conſobrini tertio gradu diſtat a communi ſtipite, quia quatuor perſonæ numerantur, patruelis ſecundo gradu; ergo conſobrini filius & patruelis tertio gradu a ſe diſtant. *Tertia regula* in linea collaterali, ſi neuter longius a ſtipite diſtet, tot gradus inter eos cognationis recenſentur, quot utervis eorum ab eodem communi ſtipite remotus eſt, v. g. conſobrinus a communi ſtipite diſtat duobus tantum gradibus, & patruelis pariter tantum diſtat duobus gradibus; igitut a ſe invicem eodem ſeu ſecundo gradu.

TITULUS XV.
De Frigidis & Maleficiatis.

Quæ impotentia dirimit matrimonium?

IMpotentia perpetua naturalis, vel accidentalis ad copulam.

Cur dicis perpetua?

Quia temporalis non dirimit; eſt autem perpetua, quæ ſine miraculo, vel ſine probabili corporis aut animæ periculo tolli non poteſt.

Naturalis dicitur, quæ ex cauſa naturali contingit, qualis eſt frigiditas, ad quam reducitur omnis naturæ defectus vel exceſſus, & arctio membri, quæ copulam impedit: adventitia dicitur quæ ex maleficio aut faſcinatione, aut aliter contingit.

An conjugi aſſerenti ſe, aut conjugem impotentem ſtatim credendum?

Minime; ſed demum præmiſſis ſolemnitatibus è jure hac in re requiſitis, & cognita cauſa in judicio, ſeparatio decerni debet.

Quod ſi poſt ſententiam deprehendatur revera potens, qui judicis ſententia fuit impotens declaratus, an ſtabitur rei judicatæ?

Minime: nam ſententia de matrimonio lata, nunquam tranſit in rem judicatam: ideoque cogitur ad priorem conjugem redire.

TITULUS XVI.

De Matrimonio contracto contra interdictum Eccleſiæ.

Quid eſt interdictum Eccleſiæ?

EST prohibitio matrimonialis; Eccleſia namque certis temporibus nuptias prohibet.

Qui-

Quis effectus interdicti?

Matrimonium impedire contrahendum, ſed non dirimere contractum, juxta illud: *Multa prohibentur, quæ tamen acta tenent.*

TITULUS XVII.

Qui filii ſint legitimi.

QUi ex juſto matrimonio nati: ex illicito coitu illegitimi ſunt.

An illegitimi legitimari poſſint?

Poſſunt, vel per ſubſequens matrimonium, vel per reſcriptum principis, vel per oblationem curiæ. Nota, legitimatos per ſubſequens matrimonium omnino legitimatos cenſeri, adeo ut hujuſmodi legitimati fieri poſſint Epiſcopi, & omnia jura conſequi, quæ conſequntur ii, qui ex juſto matrimonio nati ſunt.

TITULUS XVIII.

Qui matrimonium accuſare poſſunt, vel contra illud teſtari.

An omnes accuſare poſſunt matrimonium?

MInimè: neque enim admittuntur illi, qui tempore factarum denuntiatio-

 num

num non allegarunt impedimenta matrimonii.

An domeſtici poſſint eſſe teſtes in cauſa Matrimonii?

Poſſunt, maxime quando agitur de conſanguinitate: idque in favorem matrimonii, alias domeſticum teſtimonium reprobatur.

TITULUS XIX.
De Divortiis.

Quid eſt Divortium & quotuplex?

ESt legitima mariti & uxoris apud competentem judicem facta ſeparatio, vel quoad vinculum, vel quoad thorum.

An matrimonium diſſolvi poſſit quoad vinculum?

Fidelium conſummatum non poteſt, nequidem propter hæreſim, aut adulterium; dixi fidelium, quia matrimonium infidelium conſummatum diſſolvi poteſt quoad vinculum, quia non fuit Sacramentum; ſi unus conjugum ad fidem converſus, cum altero infideli manere non poſſit ſine evidenti periculo peccati.

Cur dicis & conſummatum?

Quia fidelium ratum tantum, per hoc enim conjuges non fiunt una caro, adeoque non ræpræſentant individuam unionem

Chri-

Chriſti cum Eccleſia; poteſt per ingreſſum religionis diſſolvi.

Quandonam poſt matrimonium ratum & conſummatum fieri poteſt divortium quoad thorum?

Si juſta ſubſit cauſa, ut eſt 1. Adulterium ab altero commiſſum. 2. Hæreſis, in quam alter conjugum lapſus eſt. 3. Sævitia conjugis, &c. Hoc nota, ſi quis petat divortium ob adulterium, non debere ipſum commiſiſſe, quia paria delicta mutua compenſatione tolluntur.

TITULUS XX.

De Donatione inter virum & uxorem, & dote poſt divortium reſtituenda.

Divertio facto, apud quem dos, & donatio propter nuptias debet remanere?

VEl factum eſt quoad vinculum, vel quod thorum: priori dotem ſuam uxor recipit, & inſuper mediam conqueſtuum partem: poſteriori caſu, ille qui peccavit, punitur amiſſione ſuæ dotis; vel donationis. Unde ſi uxor peccavit, amittet dotem; ſi maritus, uxor lucrabitur donationem propter nuptias.

TITULUS XXI.
De ſecundis nuptiis.

An ſecundæ, ſeu iteratæ nuptiæ ſint permiſſæ, & extra pœnas civiles?

Omnino, damnato jam pridem errore Origenis ſecundas nuptias prohibitas aſſerentis.

An ſint benedicendæ?

Minimè, ne propter frequentiam benedictionum in eadem perſona res in vilipendium abeat.

FINIS LIBRI QUARTI.

LIBER QUINTUS.

TITULUS I.

De accuſationibus, inquiſitionibus, & denuntiationibus.

Quomodo publica judicia inſtituuntur?

VEl per accuſationem, per denuntiationem, vel per inquiſitionem.

Quid eſt Accuſatio?

Eſt criminis apud judicem præcedente inſcriptione per accuſatorem facta delatio.

Quid eſt Inſcriptio?

Eſt obligatio in ſcriptis facta; qua accuſator ſe obliget ad Talionem, ſive eandem pœnam; ſi non probaverit, quam reus debuiſſet pati, ſi probaſſet.

Quid eſt Denunciatio?

Cum nulla præcedente inſcriptione, ſed tantum charitativa monitione ad judicis notitiam crimen deducitur. Unde denunciator differt ab accuſatore, quod hic debeat ſe inſcribere, non item ille.

Quid eſt Inquiſitio?

Cum præcedenti diffamatione, ac quaſi denuntiante fama de crimine judex inquirit.

An Laici poſſint accuſare Clericos?

Non quia illis oppido infeſti ſunt, niſi ſuam, ſuorumque injuriam proſequantur, quibuſdam etiam articulis, & criminalibus exceptis.

TITULUS II.
De Calumniatoribus.

Quis dicitur Calumniator hic?

QUi falſo crimina intendit.

TITULUS III.
De Simonia.

Quid eſt Simonia?

ESt ſtudioſa voluntas emendi vel vendendi rem ſpiritualem, vel ſpirituali annexam pretio temporali, veluti ſi quis det pecunias aut ſerviat Epiſcopo, ut obliget eum ad beneficium conferendum.

Quot

Quot modis quid anneĉletur rei ſpirituali?

Tribus ſc. per modum antecedentis, concomitantis & conſequentis. 1. modo patronatus. 2. labor Sacramentorum. 3. beneficium rei ſpirituali annexum eſt.

Quotuplex eſt Simonia?

Triplex, realis, mentalis, conventionalis. *Realis* eſt, quando rei traditio præcedente conventione utrimque intervenit, veluti ſi tibi dedi pecunias, & mihi viciſſim dediſti præbendam. *Mentalis* eſt, quando vitium ſimoniæ in mente remanſit. & nulla præceſſit conventio, ut ſi velim ſervire Epiſcopo, ut obligem illum ad conferendum mihi beneficium. *Conventionalis* eſt, quando nihil datum eſt, ſed tantum facta conventio de dando.

Quomodo Simoniaci puniuntur?

Quod ſint infames, & altaris miniſterio expellendi, a ſuorum ordinum executione ſuſpenſi, quod per electiones, confirmationes, proviſiones, ſeu quaſvis alias diſpoſitiones, quas ſimoniaca labe fieri contigerit, nullum omnino jus cuiquam acquiratur, ſed omnium, quæ perceperit, reſtitutione ſub animæ periculo ſit adſtrictus. Item quod omnes, qui ſimoniam commiſerint, excommunicationi obnoxii ſint, nec abſolvi ab alio queant, quam a Pontifice, quod etiam poſt criminis ſui abſolutionem ad idem

beneficium, circa quod ſimonia commiſſa fuit, ſint incapaces, licet aliud poſſint acceptare.

An quilibet etiam criminoſi admittantur, ad accuſationem hujus criminis?

Omnino, & etiam meretrix & ſervus contra Dominum.

TITULUS IV.

Ne Prælati vices ſuas, vel Eccleſias ſub annuo cenſu concedant.

An Prælati jurisdictionem ſuam, vel Eccleſiam ſub annua penſione cedere poſſint?

QUi pecuniam dederit, ut ſpiritualem jurisdictionem exerceat; officio privandus eſt, ſimoniacus efficitur *c.3. h.t.* Aliter tamen judicandum de fructibus Eccleſiarum ſeu beneficiorum, qui nullam rei ſpiritualis rationem habent. *cap. ult. h. t.*

TITULUS V.

De Magiſtris & ne aliquid exigatur pro licentia docendi.

An licitum pecuniam accipere pro labore docendi?

AFfirmo, cum hic nullus actus ſpiritualis ſit, ſed politicus.

TITULUS VI.

De Judæis, & Saracenis.

Qui Judæi & Saraceni?

QUi teſtamentum vetus recipiunt, & ad litteram obſervant. Illis pueros circumcidere, ritus exercere permittitur, oneribus publicis gravantur, ad nullos honores evehuntur. Saraceni nec vetus, nec novum teſtamentum recipiunt. Perez *Lib.* 1. *Cod. tit.* 9.

TITULUS VII.

De Hæreticis.

Quid Hæreſis, ejuſque Pœna?

ESt error contra fidem ejus qui eam profeſſus eſt in baptiſmo, cum pertinacia.

Eſtque pœna à jure ſtatuta excommunicatio, infamia, beneficiorum incapacitas, bonorum confiſcatio, ita tamen ut confiſcationis executio non ante fiat, quam per ſententiam judicis Eccleſiaſtici de hæreſi condemnati ſint. *cap. 19. in 6. de Hæret.*

TITULUS VIII.
De Schiſmaticis, & ordinatis ab eis.

Schiſmatici unde dicti?

A Schiſmate, id eſt ſciſſura, quod ab unitate Eccleſiæ Catholicæ, quæ eſt in Romano Pontifice, tanquàm in capite, ſe præſcindunt, ſive a membris non expreſſe a capite, ſive ab utroque.

TITULUS IX.
De Apoſtatis & reiterantibus Baptiſmum.

Quiſnam dicitur Apoſtata?

QUi recedit ab eo, quod jure, ratione officii, aut ſtatus tenetur. Eſtque triplex, a fide, obedientia, ſeu lege Dei & religione.

Quæ

Quæ pœnæ baptiſmum reiterantium?
Scienter & abſolute rebaptizati, eſt irregularitas rebaptizantis, ſi factum ſit publicum, impedimentum, ne aſcendere poſſit ad ordines altiores. *c. litter. de Apoſtat* pœna civilis utriuſque mors. *l. 2. C. ne ſanctum baptiſma reiteretur.*

TITULUS X.
De his, qui filios occiderunt.

Qui ſunt Parricidæ?
QUi patrem, matrem, fratrem ſororem, filium, filiam, dolo malo occiderunt.

TITULUS XI.
De infantibus & languidis expoſitis.

PAtria poteſtate indignus eſt pater, qui filium abſque neceſſitate exponit; ſi vero eo invito, vel ignorante ab extraneo expoſitus fuerit filius, eum pater ſibi jure vindicabit.

TITULUS XII.
De homicidio voluntario vel caſuali.

Quid eſt homicidium, & quotuplex.

EST hominis occiſio ab homine. Aliud eſt *voluntarium*, aliud *cauſale*, aliud neceſſarium: *Neceſſarium*, quod fit ad neceſſariam ſui defenſionem, idque vel legis auctoritate, vel ſuperioris, jus gladii habentis, vel cum moderamine inculpatæ tutelæ, vel ad injuriam & vim arcendam quando alia evadendi via non eſt. *c.2.*, *q.1.*

Ad quid tenetur homicida?

Pro homicidio voluntario præciſe tenetur in vitam; at pro hominis liberi membro tenetur ad injuriæ & damni reparationem *Molina tom.4. diſput.* 14.

TITULUS XIII.
De Torneamentis.

Quid ſunt Torneamenta?

INduciæ quædam, vel nundinæ ac feriæ, in quibus milites ex condicto convenientes ad oſtenſionem virium ſuarum temere congredi & aggredi ſolent, Navar. *in Manual. c.*15.*n.*18.

TITULUS XIV.

De Clericis pugnantibus in duello.

Quodnam dicitur duellum?

DUellum quaſi duorum bellum. Aliud *ſolemne* eſt, quod fit habitâ loci ſecuritate, adhibitis, ut vocant, patrinis, & aliis provocatoriis præmiſſis ſolemnitatibus. Aliud *privatum*, quod abſque his fit, ex condicto tamen & ſtatuto tempore ac loco contento, ut a rixa differat.

An ſolis Clericis prohibeatur hoc duellum?

Non, ſed & laicis, ne propter propenſionem, quæ in hominibus eſt, ad oſtentandum robur, & famam acquirendam multiplicentur duella, & fortiſſimi, qui ad patriæ neceſſitates eſſent referendi paſſim occumberent, excommunicantur patrini, & pugnantes infamiam incurrunt, ut homicidæ puniuntur. *Trid. Seſſ.* 25. *c.*15. *de reform.*

TITULUS XV.
De Sagittariis.

Quis Sagittarius dicitur?

QUi ſagittas ex arcu non majori ſolum, ſed & minori emittit, cujus uſus in bello fuit.

TITULUS XVI.
De Adulterio & ſtupro.

Quid Adulterium, & qui de eo accuſari poſſint?

ADulterium eſt de jure Canonico alieni thori violatio. Accuſari de eo poſſunt omnes quacumque dignitate præditi *lib.*38. §.*ult. h. t.*

Quæ pœna Adulteri?

Jure Divino *Deuteron.*22. erat lapidatio: Civili, nulla olim fuit certa, poſtea relegatione puniebantur. Juſtin. tandem pœnam gladii irrogari conſtituit. *l. tranſig.* C. *de tranſact.* Hodie mutata eſt in pecuniariam, ſi abſuerit violentia.

Quomodo committitur ſtuprum, & ejus pœna?

Proprie committitur, cum quis virgini, vel viduæ honeſtè viventi, vim intulerit. Ejus pœna jure civili in perſonis honeſtis publicatio dimidiæ partis bonorum: in humilibus coërcitio corporis cum relegatione §. *item lex Jul. de adult.* Ex præſcripto vero SS. CC. compellitur is, qui ſtuprum virgini intulit, eam dotare, & in uxorem ducere.

Quomodo inceſtus committitur?

Per concubinatum cum conſanguinea, vel affine, cum qua interdictæ ſunt nuptiæ. Pœna eadem eſt quæ adulterii.

TITULUS XVII.

De Raptoribus, incendiariis, & violatoribus Eccleſiarum.

Quid raptus, ejuſque pœna?

EST puellæ ſeu mulieris abductio, vel vi gravi facta ex domicilio in alium locum, matrimonii cauſa. Pœna raptoris & præbentium illi conſilium, auxilium vel favo-

vorem ſtatuta eſt à Trid. excommunicatio latæ ſententiæ, infamia perpetua, incapacitas dignitatum, privatio gradus clericalis, obligatio dotandi raptam juxta judicis arbitrium, ſive raptor eam ducat, ſive non: aliæ pœnæ præter excommunicationem non videntur incurri ante judicis ſententiam.

Quid eſt Rapina?

Eſt violenta & manifeſta rei alienæ invito Domino contrectatio. Si raptor manifeſtus fuerit vel Eccleſiæ violator, ipſo jure ſubjacet excommunicationi. Eccleſiæ vel rerum Eccleſiaſticarum incendiarii ultra damni reſtitutionem excommunicati ſunt ipſo facto: ſi rerum profanarum, excommunicandi, factaque denuntiatione ab Eccleſia, non ab alio abſolvi poſſunt, quam a Summo Pontifice. *c.* 19. *de ſentent. excommun.*

TITULUS XVIII.
De Furtis.

Quid eſt Furtum?

Eſt occulta contrectatio rei alienæ, Domino rationabiliter invito.

An

An fur ad ſacros ordines poſſit promoveri?

Non, niſi ſit occultus, & pœnitentiam peregerit. *c.ult.h.t.*

TITULUS XIX.
De Uſuris.

Quid eſt Uſura?

Uſura hic eſt lucrum ultra ſortem ratione mutui proveniens; prohibita eſt jure divino, naturali & Canonico.

An uſura ſit permiſſa pro captivis redimendis, vel eleemoſynis dandis?

Minimè, nec enim ſunt facienda mala, ut eveniant bona.

Quomodo dividitur?

In mentalem, & conventionalem, in formalem, & virtualem.

Quid uſura mentalis?

Ubi nulla pactione interveniente mutuator ea intentione dat mutuum, ut ex eo lu-

lucrum recipiat: *Conventionalis* eſt, quando expreſſa, vel tacita lucri pactio interceſſit, veluti ſi mutuans expreſſe paciſcatur de uſuris ſibi præſtandis, vel moneat mutuarium ſuæ conſuetudinis.

Quid eſt uſura formalis, quid palliata?

Formalis eſt, quæ ex vero, & formali mutuo recipitur: *Virtualis* ſeu *Palliata* eſt, quæ ex mutuo virtuali percipitur; veluti ſi propter dilationem ſolutionis res carius vendatur.

Quæ eſt pœna Uſurariorum?

Manifeſtorum eſt infamia, & excluſio à communione altaris, nec ad oblationes offerendas, nec ad ſepulturam Eccleſiaſticam, nec ad confeſſionem peccatorum, niſi ſatisfecerint re ipſâ vel idoneam & legitimam cautionem dederint, admittuntur, deinde teſtamenta irrita ſunt, niſi vel ſatisfecerint, vel legitime caverint.

Quænam eſt differentia inter Uſurarium mentalem, & Simoniacum mentalem.

Quod ille teneatur ad reſtitutionem, hic vere minime. Quia non habet conſcientiam, quod teneat alienum ſicut ille.

Quid-

Quid eſt Fœnus nauticum?

Cum mutuans aliquid recipit ultra ſortem ex eo quod in ſe recipiat periculum pecuniæ per mare, vel terras longinquas trajiciendæ.

TITULUS XX.
De Crimine falſi.

FAlſitas eſt veritatis immutatio. In crimen hoc incidit, ſi dolo malo admittatur, alias minimè. *cap. hom.* 21. 4. 2.

TITULUS XXI.
De Sortilegiis.

Qui Sortilegi dicantur?

QUi id, quod latet, eventu alicujus rei explorant, ut qui ad deprehendendum furem aſtrolabium movent. Aliæ ſunt ſortes diviſoriæ, & licitæ; aliæ conſultoriæ, aliæ divinatoriæ & illicitæ: juxta illud D. Pauli: *Nolo autem vos ſocios fieri dæmoniorum*. 1. *ad. Corinth.* 10.

TITULUS XXII.
De Colluſione detegenda.

Quid eſt Colluſio?

EST inter actorem & reum latens & fraudolenta conventio, quare Clericus colludens ſuo beneficio privatur. Quia publice expedit crimina puniri.

TITULUS XXIII.
De delictis puerorum.

INfantes doli capaces & minores, licet ob lubricum animi judicium non tam graviter peccent, puta furando, mentiendo, hominem enecando, nihilominus pœnam omnino non effugiunt, ſed ætatis ratio eſt habenda.

TITULUS XXIV.
De Clerico venatore.

An Clerico venari liceat?

CLericus ſine ſtrepitu & clamore venari poteſt, alias ſi cum voluptate ſeculari ita venationi deditus ſit, ut cultum divinum

num negligat, abſtinere debet. Nam, ut Hieron. ait, *nullum in ſacris ſcripturis, invenimus ſanctum venatorem.*

TITULUS XXV.
De Clerico percuſſore.

Quis dicitur Percuſſor?

QUi ſæpe alium percutit, & monitus non deſiſtit, deponitur; non enim ſeveritate, comminatione aut poteſtate, ſed charitate ſubditos prælati corrigere debent.

TITULUS XXVI.
De Maledicis.

Qui Maledici?

MAledici ſunt quaſi male dicentes, & ſi in Deum, Deiparam Virginem, & Sanctos admiſſa ſit blaſphemia, jure Canonico ſolemni pœnitentia coërcentur, jure Civili ultimo ſupplicio plectuntur. Covar. *ad cap. quamvis de pact. in 6.*

TI-

TITULUS XXVII.

De Clerico excommunicato, depoſito, vel interdicto miniſtrante.

Quæ pœna Clerici excommunicati celebrantis?

EPiſcopus, Presbyter aut Diaconus juſte pro certis criminibus miniſterium ſibi dudum interdictum attrectans, excommunicatur. *cap. b. :.*

TITULUS XXVIII.

De Clerico non ordinato miniſtrante.

Quæ Pœna illius?

NOn legitime ordinatus divinum aliquod officium ad ſacrum ordinem pertinens præſumens exercere, doponendus eſt, & amplius non ordinandus. Si non Clericus talia exerceat, judicis arbitrio puniendus erit.

TITULUS XXIX.

De Clerico per ſaltum promoto.

Quis dicitur per ſaltum promotus?

QUi prætermiſſo ordine inferiore ad ſuperiorem aſcendit: per ſententiam ei executio ordinis interdicenda eſt, donec congruo tempore ordo prætermiſſus ſuppleatur, & cum eo pœnitentia impoſita diſpenſetur ab Epiſcopo, ut in ordine ſuſcepto miniſtret.

TITULUS XXX.

De eo, qui furtive ordinem ſuſcepit.

Quis cenſetur Ordinem furtive ſuſcipere?

QUi ſine Ordinatione & Epiſcopi conſenſu, vel ſine examine omnino neceſſario in multitudinem Ordinandorum ſubrepſit, tam ab uſu recepti ordinis, quam ab aliis inpoſterum recipiendis, ſubmove-

tur, quamdiu Ordinario videbitur, niſi his verbis utatur Epiſcopus: *Non intendimus ordinare non examinatos & approbatos*, tum ordo non ſubſiſtit, omnia enim Sacramenta tribus perficiuntur. Rebus, tanquam materia, verbis, tanquam formâ, & intentione Miniſtri.

TITULUS XXXI.

De exceſſibus Prælatorum & ſubditorum.

Quid eſt Exceſſus?

DElictum vel vitium, quo quis modum, quem ſervari injuncti muneris ratio requirit, tranſgreditur.

TITULUS XXXII.

De novi operis nuntiatione.

Quid nuntiare, & quid novum opus?

NUntiare ſignificat hic prohibere, & novum opus nuntiat, qui denuntiat vicino ne ædificet. Novum autem opus facit, qui priſtinam operis faciem mutat.

TI-

quæ jure conſtitutæ ſunt, narratio traditur. Regula ut omne jus (unde ſumitur) ad Perſonas, res & actiones pertinet.

Quotuplex eſt Regula?

Alia eſt generalis, quæ ſcilicet nullo certo loco aut argumento comprehenſa per totum jus effunditur, ut hæc locupletari non debet aliquis cum alterius injuria vel damno *c.* 48. *in* 6. Alia particularis, quæ certo loco aut materiæ adaptatur, ut hæc, poſſeſſor malæ fidei ullo tempore non præſcribit *c.* 2. *eodem*. Item iſta, non eſt obligatorium contra bonos mores præſtitum juramentum *cap.* 58. *eodem*.

Quodnam eſt officium Regulæ?

Mentem dirigere ad caſus decidendos.

Quodnam perdit officium ſuum?

Ait Sabinus cum in aliquo vitiata eſt, ſive dum patitur exceptionem. Tum enim non habet legis auctoritatem, quia non poteſt caſui excepto applicari. Unde oportet bene ſcire exceptionem, exceptio enim firmat regulam in caſibus non exceptis.

FINIS JURIS CANONICI.

vorem ſtatuta eſt à Trid. excommunicatio latæ ſententiæ, infamia perpetua, incapacitas dignitatum, privatio gradus clericalis, obligatio dotandi raptam juxta judicis arbitrium, ſive raptor eam ducat, ſive non: aliæ pœnæ præter excommunicationem non videntur incurri ante judicis ſententiam.

Quid eſt Rapina?

Eſt violenta & manifeſta rei alienæ invito Domino contrectatio. Si raptor manifeſtus fuerit vel Eccleſiæ violator, ipſo jure ſubjacet excommunicationi, Eccleſiæ vel rerum Eccleſiaſticarum incendiarii ultra damni reſtitutionem excommunicati ſunt ipſo facto: ſi rerum profanarum, excommunicandi, factaque denuntiatione ab Eccleſia, non ab alio abſolvi poſſunt, quam a Summo Pontifice. *c.19. de ſentent. excommun.*

TITULUS XVIII.
De Furtis.

Quid eſt Furtum?

ESt occulta contrectatio rei alienæ, Domino rationabiliter invito.

An fur ad ſacros ordines poſſit promoveri?

Non, niſi ſit occultus, & pœnitentiam peregerit. *c.ult.h.t.*

TITULUS XIX.
De Uſuris.

Quid eſt Uſura?

USura hic eſt lucrum ultra ſortem ratione mutui proveniens; prohibita eſt jure divino, naturali & Canonico.

An uſura ſit permiſſa pro captivis redimendis, vel eleemoſynis dandis?

Minimè, nec enim ſunt facienda mala, ut eveniant bona.

Quomodo dividitur?

In mentalem, & conventionalem, in formalem, & virtualem.

Quid uſura mentalis?

Ubi nulla pactione interveniente mutuator ea intentione dat mutuum, ut ex eo lu-

lucrum recipiat: *Conventionalis* eſt, quando expreſſa, vel tacita lucri pactio interceſſit, veluti ſi mutuans expreſſe paciſcatur de uſuris ſibi præſtandis, vel moneat mutuarium ſuæ conſuetudinis.

Quid eſt uſura formalis, quid palliata?

Formalis eſt, quæ ex vero, & formali mutuo recipitur: *Virtualis* ſeu *Palliata* eſt, quæ ex mutuo virtuali percipitur; veluti ſi propter dilationem ſolutionis res carius vendatur.

Quæ eſt pœna Uſurariorum?

Manifeſtorum eſt infamia, & excluſio à communione altaris, nec ad oblationes offerendas, nec ad ſepulturam Eccleſiaſticam, nec ad confeſſionem peccatorum, niſi ſatisfecerint re ipſâ vel idoneam & legitimam cautionem dederint, admittuntur, deinde teſtamenta irrita ſunt, niſi vel ſatisfecerint, vel legitime caverint.

Quænam eſt differentia inter Uſurarium mentalem, & Simoniacum mentalem.

Quod ille teneatur ad reſtitutionem, hic vere minime. Quia non habet conſcientiam, quod teneat alienum ſicut ille.

Quid-

Quid eſt Fœnus nauticum?

Cum mutuans aliquid recipit ultra ſortem ex eo quod in ſe recipiat periculum pecuniæ per mare, vel terras longinquas trajiciendæ.

TITULUS XX.
De Crimine falſi.

FAlſitas eſt veritatis immutatio. In crimen hoc incidit, ſi dolo malo admittatur, alias minimè. *cap. hom.* 21. 4. 2.

TITULUS XXI.
De Sortilegiis.

Qui Sortilegi dicantur?

QUi id, quod latet, eventu alicujus rei explorant, ut qui ad deprehendendum furem aſtrolabium movent. Aliæ ſunt ſortes diviſoriæ, & licitæ; aliæ conſultoriæ, aliæ divinatoriæ & illicitæ: juxta illud D. Pauli: *Nolo autem vos ſocios fieri dæmoniorum*. 1. *ad. Corinth.* 10.

TI-

TITULUS XXII.
De Colluſione detegenda.

Quid eſt Colluſio?

ESt inter actorem & reum latens & fraudolenta conventio, quare Clericus colludens ſuo beneficio privatur. Quia publice expedit crimina puniri.

TITULUS XXIII.
De delictis puerorum.

INfantes doli capaces & minores, licet ob lubricum animi judicium non tam graviter peccent, puta furando, mentiendo, hominem enecando, nihilominus pænam omnino non effugiunt, ſed ætatis ratio eſt habenda.

TITULUS XXIV.
De Clerico venatore.

An Clerico venari liceat?

CLericus ſine ſtrepitu & clamore venari poteſt, alias ſi cum voluptate ſeculari ita venationi deditus ſit, ut cultum divinum

num negligat, abſtinere debet. Nam, ut Hieron. ait, *nullum in ſacris ſcripturis, invenimus ſanctum venatorem.*

TITULUS XXV.
De Clerico percuſſore.

Quis dicitur Percuſſor?

QUi ſæpe alium percutit, & monitus non deſiſtit, deponitur; non enim ſeveritate, comminatione aut poteſtate, ſed charitate ſubditos prælati corrigere debent.

TITULUS XXVI.
De Maledicis.

Qui Maledici?

MAledici ſunt quaſi male dicentes, & ſi in Deum, Deiparam Virginem, & Sanctos admiſſa ſit blaſphemia, jure Canonico ſolemni pœnitentia coërcentur, jure Civili ultimo ſupplicio plectuntur. Covar. *ad cap. quamvis de pact. in 6.*

TI-

TITULUS XXVII.

De Clerico excommunicato, depoſito, vel interdicto miniſtrante.

Quæ pœna Clerici excommunicati celebrantis?

EPiſcopus, Presbyter aut Diaconus juſte pro certis criminibus miniſterium ſibi dudum interdictum attrectans, excommunicatur. *cap. h. t.*

TITULUS XXVIII.

De Clerico non ordinato miniſtrante.

Quæ Pœna illius?

NOn legitime ordinatus divinum aliquod officium ad ſacrum ordinem pertinens præſumens exercere, doponendus eſt, & amplius non ordinandus. Si non Clericus talia exerceat, judicis arbitrio puniendus erit.

TI-

TITULUS XXIX.

De Clerico per ſaltum promoto.

Quis dicitur per ſaltum promotus?

QUi prætermiſſo ordine inferiore ad ſuperiorem aſcendit: per ſententiam ei executio ordinis interdicenda eſt, donec congruo tempore ordo prætermiſſus ſuppleatur, & cum eo pœnitentia impoſita diſpenſetur ab Epiſcopo, ut in ordine ſuſcepto miniſtret.

TITULUS XXX.

De eo, qui furtive ordinem ſuſcepit.

Quis cenſetur Ordinem furtive ſuſcipere?

QUi ſine Ordinatione & Epiſcopi conſenſu, vel ſine examine omnino neceſſario in multitudinem Ordinandorum ſubrepſit, tam ab uſu recepti ordinis, quam ab aliis inpoſterum recipiendis, ſubmove-

quæ jure conſtitutæ ſunt, narratio traditur. Regula ut omne jus (unde ſumitur) ad Perſonas, res & actiones pertinet..

Quotuplex eſt Regula?

Alia eſt generalis, quæ ſcilicet nullo certo loco aut argumento comprehenſa per totum jus effunditur, ut hæc locupletari non debet aliquis cum alterius injuria vel damno *c.* 48. *in* 6. Alia particularis, quæ certo loco aut materiæ adaptatur, ut hæc, poſſeſſor malæ fidei ullo tempore non præſcribit *c.* 2. *eodem*. Item iſta, non eſt obligatorium contra bonos mores præſtitum juramentum *cap.* 58. *eodem*.

Quodnam eſt officium Regulæ?

Mentem dirigere ad caſus decidendos.

Quodnam perdit officium ſuum?

Ait Sabinus cum in aliquo vitiata eſt, ſive dum patitur exceptionem. Tum enim non habet legis auctoritatem, quia non poteſt caſui excepto applicari. Unde oportet bene ſcire exceptionem, exceptio enim firmat regulam in caſibus non exceptis.

FINIS JURIS CANONICI.

928

Digitized by Google

335

Digitized by Google

Restauro del Libro
Badia di Cava

Google